

Hoogbegaafdheid en passend onderwijs:

Het belang van passend onderwijs voor de ontwikkeling van
hoogbegaafde kinderen volgens ouders

Quirien Oldenkamp (10000828)

Bachelorscriptie Algemene Sociale Wetenschappen,

Universiteit van Amsterdam

Y. Sastramidjaja & O. Sooudi

23 januari 2016

16110 woorden

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	6
2.1 <i>Hoogbegaafdheid</i>	6
2.2 <i>Hoogbegaafde ontwikkeling</i>	8
2.3 <i>Hoogbegaafdheid en onderwijs</i>	9
2.4 <i>Ouders en de opvoeding van een hoogbegaafd kind</i>	12
2.5 <i>Interdisciplinariteit</i>	13
3. Probleemstelling 3.1 <i>Probleemomschrijving</i>	14
3.2 <i>Vraagstelling</i>	16
3.3 <i>Relevantie</i>	17
3.3.1 <i>Maatschappelijke relevantie</i>	17
3.3.2 <i>Wetenschappelijke relevantie</i>	17
4. Methode	18
4.1 <i>Onderzoeksstrategie</i>	18
4.2 <i>Onderzoeksontwerp</i>	19
4.3 <i>Methode</i>	19
4.4 <i>Operationalisering</i>	20
4.5 <i>Respondentengroep en werving</i>	20
4.6 <i>Dataverwerking en –analyse</i>	22
4.7 <i>Ethische verantwoording</i>	22
5. Resultaten	23
5.1 <i>Onderzoeksproces en datapreparatie</i>	23
5.2 <i>De eerste tekenen van hoogbegaafdheid</i>	25

5.3 De zoektocht naar passend onderwijs	28
5.4 Passend onderwijs.....	31
5.5 De verandering in ontwikkeling	35
5.6 Dilemma's voor ouders	38
6. Conclusie	40
6.1 Beantwoording hoofdvraag.....	40
6.2 Discussie.....	43
6.3 Evaluatie.....	44
7. Literatuurlijst	46
Bijlagen.....	50
<i>Bijlage 1: Operationaliseringsschema</i>	<i>50</i>
<i>Bijlage 2: Onderzoeksinstrument</i>	<i>52</i>
<i>Bijlage 3: Codeerschema</i>	<i>54</i>

Voorwoord

Het schrijven van een scriptie is voor veel studenten een blok aan het been. Voor mij was dit niet het geval, het was een leerproces waar ik zeker van genoten heb. Vooral door het onderwerp dat ik heb gekozen, heeft het mij gebracht tot wat er nu hier op papier staat.

Daarvoor wil ik natuurlijk een paar mensen bedanken, want zonder hen was dit niet gelukt.

Ten eerste wil ik mijn vader bedanken voor het helpen bedenken van mijn onderwerp. Door dit onderwerp ben ik erachter gekomen waar mijn interesse ligt en heb ik ontzettend veel plezier gehad in het doen van dit onderzoek. Tevens wil ik mijn respondenten bedanken voor hun deelname en hun openheid tijdens de interviews. Zonder mijn respondenten zou deze scriptie niet geschreven kunnen worden, dus mijn dank is groot. Natuurlijk wil ik ook mijn begeleider Yatun Sastramidjaja bedanken voor haar begeleiding, enthousiasme maar ook kritische blik in het hele proces. En ten slotte wil ik mijn tweede lezer Olga Sooudi, bedanken voor haar begeleiding en feedback.

Quirien Oldenkamp

Amsterdam, januari 2016

Samenvatting

In deze studie is onderzoek gedaan naar wat volgens ouders van hoogbegaafde kinderen het belang van passend onderwijs is voor de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. Daarnaast is er onderzocht wat passend onderwijs inhoudt voor hoogbegaafde kinderen en of de wet passend onderwijs invloed heeft gehad op het realiseren van passend onderwijs. Hierbij is aan de hand van zestien semigestructureerde interviews met ouders van hoogbegaafde kinderen informatie ingewonnen over de ontwikkeling van hun kind en hun visie op passend onderwijs.

Uit dit onderzoek is gebleken dat wanneer onderwijs aansluit op de behoefte van een kind, het kind grote stappen maakt in zijn ontwikkeling. Niet alleen zijn cognitieve ontwikkeling, maar ook zijn sociaal-emotionele ontwikkeling verbetert. Wat passend onderwijs inhoudt verschilt per kind en is afhankelijk van verschillende factoren zoals de onderwijsbehoefte van het kind, de wensen van de ouders, de kennis op school en de mogelijkheden in de omgeving. Wanneer er werd gekeken naar de wet passend onderwijs bleken hier veelal negatieve ervaringen over te bestaan bij de respondenten, doordat er te weinig kennis is over hoogbegaafdheid binnen het onderwijs. Het wordt gezien als een bezuinigingsmaatregel, waar hun kind de dupe van zal zijn.

Er kan geconcludeerd worden dat passend onderwijs voor een hoogbegaafd kind van groot belang is voor zijn ontwikkeling. Cognitief en sociaal-emotioneel ontwikkelen hoogbegaafde kinderen zich beter wanneer zij onderwijs krijgen dat aansluit op hun behoeftes. Hoe passend onderwijs eruit ziet verschilt per kind. De wet passend onderwijs kan op dit moment niet op de juiste manier worden uitgerold voor hoogbegaafde kinderen door het gebrek aan kennis.

1. Inleiding

Op 1 augustus 2014 is de wet ‘passend onderwijs’ ingevoerd in Nederland (Dekker, et al., 2014). Met invoering van deze wet zijn scholen verplicht alle leerlingen binnen het basis- en voortgezet onderwijs die extra ondersteuning nodig hebben, passend onderwijs te bieden (Messing & Bouma, 2011). Deze zorgplicht lag eerst bij de staat, maar ligt sinds de invoering van deze wet bij de scholen. Dit betekent dat onder anderen hoogbegaafde kinderen het onderwijs moeten krijgen dat bij hen past. Volgens staatssecretaris Dekker is dit nog lang niet op iedere school het geval, voor veel hoogbegaafde kinderen zijn de lessen nog niet passend bij hun niveau (Van der Aa & Keultjes, 2015). Deze wet geldt voor alle kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs, dus niet alleen voor hoogbegaafde kinderen.

Een aanzienlijke groep hoogbegaafde kinderen ervaren moeilijkheden op school wat betreft passend onderwijs (Mooij, Hoogeveen, Driessen, Hell & Verhoeven, 2007). Dit is niet vreemd aangezien uit onderzoek van orthopedagogen De Boer, Minnaert en Kamphof (2013) blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs van hoog- en laagbegaafden in Nederland lager ligt dan de kwaliteit van het onderwijs voor een gemiddelde leerling. Het gevolg van deze moeilijkheden kan zijn dat hoogbegaafde leerlingen zich in de klas gaan vervelen, wangedrag gaan vertonen of ze kunnen gaan onderpresteren. Dit gedrag beïnvloedt de prestatie van de hoogbegaafde leerling, maar dit kan ook invloed hebben op de prestaties van de rest van de klas. Door geen passend onderwijs te bieden aan deze kinderen wordt hun talent niet op de juiste wijze benut, waardoor er talent verloren kan gaan (Rotigel, 2003).

Door de mogelijke problemen op school is het van belang te onderzoeken wat de invloed van passend onderwijs is op de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind. Een klas overslaan, speciaal onderwijs, aparte groepjes voor hoogbegaafde leerlingen, het is allemaal bedoeld om de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind te bevorderen (Van der Meulen, Van der Bruggen, Spilt, Verouden, Berkhout & Bögels, 2014). Maar hoe zien de ouders van een hoogbegaafd kind dit? Ouders blijken het beste de bekwaamheid van hun kind in te kunnen schatten, doordat continue observatie van het kind door de ouders ervoor zorgt dat ouders weten welke vaardigheden het kind heeft (Metin, 1999; aangehaald in Oğurlu & Çetinkaya, 2012). Om deze reden zal er onderzocht worden hoe ouders de ontwikkeling van hun hoogbegaafde kind ervaren.

Het doel van dit onderzoek is achterhalen wat de huidige ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen zijn over hoe passend onderwijs invloed heeft op de ontwikkeling van

hun kind. Het is belangrijk om deze ervaringen te achterhalen vanwege de invloed die ouders hebben op de uiteindelijke prestaties van hun kind (Harp & Richer, 1969). Hoe de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen op dit moment het geval is, wordt in dit kwalitatieve onderzoek onderzocht door semigestructureerde interviews te houden met ouders van hoogbegaafde leerlingen.

2. Theoretisch kader

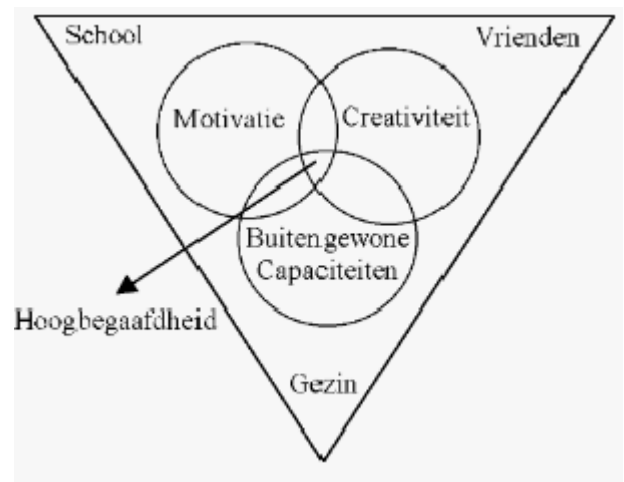
In dit hoofdstuk zal een theoretische onderbouwing gegeven worden voor de concepten en dimensies die in dit onderzoek gebruikt zullen worden. Deze theoretische onderbouwing zal vanuit verschillende disciplines belicht worden, onder andere vanuit de psychologie, de sociologie en de onderwijskunde.

2.1 Hoogbegaafdheid

De definitie van hoogbegaafdheid die in dit onderzoek wordt gebruikt is gebaseerd op het model van de psycholoog Renzulli (1978), en welk is uitgebreid door ontwikkelingspsycholoog Mönks (1992; aangehaald in Van Boxtel & Mönks, 1992). Een hoogbegaafd persoon heeft niet alleen een IQ dat hoger ligt dan 130, maar wordt gekenmerkt door drie karakteristieken en drie omgevingsfactoren. Deze karakteristieken bestaan uit: hoge mate van motivatie, creatief vermogen en bijzondere capaciteiten (Renzulli, 2005). De omgevingsfactoren bestaan uit: school, gezin en vrienden (Van Boxtel & Mönks, 1992). Met motivatie wordt bedoeld dat een persoon doorzettingsvermogen en taakgerichtheid heeft bij activiteiten die binnen zijn interessegebied liggen. Het creatieve aspect wordt gekenmerkt door op originele wijze te zoeken naar oplossingen voor problemen en opdrachten. En ten slotte heeft een hoogbegaafde niet alleen hoge intelligentie, maar is deze ook hoog getalenteerd in bijvoorbeeld muziek of in sport. De drie omgevingsfactoren zijn van doorslaggevend belang om van hoogbegaafdheid te kunnen spreken. Positieve impulsen vanuit de omgeving moeten aanwezig zijn en binnen de omgeving moet er kennis bestaan over hoogbegaafdheid om hoogbegaafdheid te kunnen ontdekken (Kieboom, 2015, p.17). Zie figuur 1 voor een weergave van het model.

Naast de definitie van Mönks (1992) bestaan er vele verschillende definities van hoogbegaafdheid, bijvoorbeeld die van Kooijman-Van Thiel (2008) waarin een hoogbegaafd persoon wordt gedefinieerd als een snelle en slimme denker die complexe zaken op kan lossen. Deze persoon is autonoom, creatief, nieuwsgierig en gedreven van aard, maar ook sensitief, emotioneel en intens levend. Er is voor de definitie van Mönks (1992) gekozen, omdat deze het meest in de literatuur wordt gebruikt en deze het beste past bij dit onderzoek gezien de invloed van omgevingsfactoren op de hoogbegaafdheid. Waarbij vooral de rol van de ouders in dit onderzoek van belang is.

Figuur 1:

*Afbeelding: Van Boxtel & Mönks (1992)

Het gezin speelt een rol bij de uiting van hoogbegaafdheid, maar het gezin speelt nog een belangrijke rol. Uit onderzoek van onderwijskundige Metin (1999; aangehaald in Oğurlu & Çetinkaya, 2012) komt naar voren dat observatie door de ouders één van de belangrijkste informatiebronnen is over het gedrag en de vaardigheden van hun kind. Daardoor blijkt dat ouders de hoogbegaafdheid van hun kind al op kleuterleeftijd zouden kunnen ontdekken. Hoogbegaafde kleuters vertonen cognitief, sociaal-emotioneel en psychisch een andere ontwikkeling dan kinderen die niet hoogbegaafd zijn (Oğurlu & Çetinkaya, 2012). Wanneer ouders al op jonge leeftijd ontdekken dat hun kind hoogbegaafde trekken vertoont, heeft dit invloed op de ontwikkeling van het kind. Er kan dan vanaf jonge leeftijd onderwijs geboden worden dat past bij het kind.

Volgens onderwijssociologen Harp en Richer (1969) heeft het gezin niet alleen invloed op het vaststellen en de uiting van hoogbegaafdheid, maar het gezin heeft ook invloed op de uiteindelijke onderwijs- en beroepsprestaties van het kind. Het sociale klimaat waarin de familie zich bevindt, de aanwezigheid van rolmodellen en de band binnen de familie hebben allemaal invloed op de prestaties van het kind. De ouder-kindrelatie kan bepalend zijn voor de uiteindelijke prestaties van het hoogbegaafde kind (Harp & Richer, 1969). Er kan geconcludeerd worden dat ouders een belangrijke rol spelen in de mate waarin een hoogbegaafd kind zijn begaafdheid kan uiten. Op dit onderwerp zal in paragraaf 2.4 verder in worden gegaan.

2.2 Hoogbegaafde ontwikkeling

Hoogbegaafd kinderen ontwikkelen zich anders waardoor zij zich meestal anders gedragen dan kinderen die niet hoogbegaafd zijn (Winebrenner, 2000). Uit onderzoek van onderwijskundige Winebrenner (2000) komt naar voren dat hoogbegaafde kinderen nieuw materiaal sneller leren dan kinderen die niet hoogbegaafd zijn. Hoogbegaafde kinderen hebben een beter geheugen, ze kunnen waarnemen op verschillende niveaus op hetzelfde moment en kunnen complexe en abstracte concepten beter waarnemen dan leeftijdgenoten. Daarnaast hebben hoogbegaafde kinderen vaak een sterk rechtvaardigheidsgevoel, die leeftijdsnoten in veel mindere maten hebben (Kieboom, 2015, p. 78). Ten slotte kunnen hoogbegaafde kinderen sterk geïnteresseerd zijn in moeilijke vraagstukken en onderwerpen (Winebrenner, 2000). Deze kenmerken van hoogbegaafde kinderen geven weer dat er een verschil bestaat tussen hun cognitieve ontwikkeling en die van kinderen die niet hoogbegaafd zijn (Hettinger & Car, 2003).

De cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van jonge hoogbegaafde kinderen kan negatief beïnvloed worden wanneer zij naar school gaan, omdat de basisschool hun ontwikkeling kan beperken. Dit kan gebeuren doordat de manier van leren van een hoogbegaafd kind niet binnen het reguliere onderwijssysteem past of dat er niet wordt ingespeeld op de behoefte van het kind (Mooij, 2007). Een hoogbegaafd kind kan hierdoor worden geremd in zijn ontwikkeling, waar onderpresteren een gevolg van kan zijn.

Gezien de definitie van hoogbegaafdheid van Van Boxtel en Mönks (1992), heeft de omgeving waar ouders een onderdeel van zijn, ook invloed op de hoogbegaafdheid. Bij veel ouders heerst de angst dat wanneer hun hoogbegaafde kind versneld door het onderwijssysteem loopt, door het overslaan van één of meerdere klassen, dit negatieve invloed heeft op zijn sociaal-emotionele ontwikkeling. Hoewel er volgens psychiater Robinson (1993) geen wetenschappelijk bewijs bestaat voor deze negatieve invloed, blijft de angst hiervoor bij ouders bestaan, omdat de gedachte heerst dat de emotionele ontwikkeling van een kind gerelateerd is aan zijn biologische leeftijd. Dit is niet altijd het geval, aangezien de emotionele ontwikkeling van een kind is gerelateerd aan zijn mentale leeftijd. Dus wanneer een kind hoogbegaafd is, kan het zijn dat zijn mentale leeftijd hoger is en het daardoor op emotioneel vlak ook verder ontwikkeld is dan kinderen met dezelfde biologische leeftijd (Robinson, 1993). Deze visie wordt bevestigd door sociologe Kieboom (2015). Zij bevestigd dat hoogbegaafde kinderen doorgaans meer sociale aansluiting vinden bij oudere kinderen en volwassenen, dan bij kinderen van hun eigen leeftijd (Kieboom, 2015, p. 135). Dit wordt in de

literatuur omschreven als ontwikkelingsgelijken of gelijkgestemden (Kieboom, 2015, p. 20). Veel hoogbegaafde kinderen prefereren het omgaan met gelijkgestemden in plaats van met leeftijdsgenoten.

Dat hoogbegaafde kinderen meer sociale aansluiting hebben met gelijkgestemden ligt volgens psychologen Morawska en Sanders (2008) niet specifiek aan een verschil in de sociaal-emotionele ontwikkeling. Want wanneer de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen wordt vergeleken met kinderen die niet hoogbegaafd zijn, toont hun onderzoek aan dat er nagenoeg geen verschil bestaat in deze ontwikkeling. Het enige verschil dat zou kunnen bestaan is het omgaan met leeftijdsgenoten (Morawska & Sanders, 2008). Deze uitkomsten komen in grote mate overeen met die van Robinson (1993) en Kieboom (2015), behalve dat Robinson en Kieboom stellen dat er wel verschil in de sociaal-emotionele ontwikkeling kan bestaan.

Volgens onder andere socioloog Silverman (1997) kan het bij hoogbegaafde kinderen ook het geval zijn dat er sprake is van asynchrone ontwikkeling van het kind. Dit wil zeggen dat cognitieve, sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling niet in balans zijn met elkaar. Er is hier sprake van onbalans in de verschillende facetten van de ontwikkeling van het kind, deze lopen niet synchroon. Bij hoogbegaafde kinderen is vaak sprake dat de cognitieve ontwikkeling voorloopt op de sociaal-emotionele of de motorische ontwikkeling (Silverman, 1997). Wanneer het gaat om een asynchrone ontwikkeling bij een hoogbegaafd kind en de hoogbegaafdheid is nog niet vastgesteld, kunnen ouders en docenten een misinterpretatie krijgen van de vaardigheden van het kind doordat het bijvoorbeeld heel slim is, maar nog niet mooi binnen de lijntjes kan tekenen. Dit kan schadelijk zijn voor de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van het kind; doordat hun vaardigheden onderschat kunnen worden wat een negatieve invloed kan hebben op het zelfbeeld (Bain, Choate & Bliss, 2006).

2.3 Hoogbegaafdheid en onderwijs

In het begin van de vorige eeuw heerste de gedachte dat hoogbegaafden slim werden geboren en daarom geen extra hulp nodig hadden thuis of op school. Daarom kregen hoogbegaafde kinderen op school geen extra aandacht van de leerkracht. Echter sinds 1960 nam volgens onderwijskundige Clark (1997) deze gedachtegang af en werd er steeds meer onderzoek gedaan om onderwijs voor hoogbegaafde kinderen te ontwikkelen. Toen bleek uit onderzoek dat intelligentie gevormd wordt door genetische aanleg en de kansen die het kind krijgt om

zijn intelligentie te ontwikkelen (Clark, 1997). Tegenwoordig is men nog steeds bezig met het ontwikkelen van onderwijs voor hoogbegaafden omdat er steeds meer kennis bestaat over dit onderwerp (Yeung, 2014). Dit is ook te zien aan het feit dat de definitie van hoogbegaafdheid nog steeds ter discussie staat (Nauta & Corten, 2002).

Het vinden van passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen kan lastig zijn, doordat hoogbegaafde kinderen op een andere manier leren dan kinderen die niet hoogbegaafd zijn. De meeste hoogbegaafde kinderen leren top-down. Dat wil zeggen dat zij van een abstracte omschrijving naar concrete toepassingen denken. Terwijl kinderen die niet hoogbegaafd zijn bottom-up leren en juist van concreet naar abstract denken (Carrière, 2011). Omdat in het Nederlandse onderwijssysteem op een bottom-up manier wordt lesgegeven, kan dit er bij hoogbegaafde kinderen voor zorgen dat de leerstof niet optimaal binnenkomt.

Het is daarnaast moeilijk om passend onderwijs te vinden doordat voor ieder kind passend onderwijs anders is. Er bestaan verschillende vormen van onderwijs voor hoogbegaafden, namelijk speciaal onderwijs of regulier onderwijs met aanvullende vakken of extra taken (Van der Meulen et al., 2014). Speciaal onderwijs voor hoogbegaafde kinderen wordt ook wel voltijd hoogbegaafden onderwijs genoemd. Dit is onderwijs specifiek gericht op de behoeften van hoogbegaafde kinderen, hier zitten alleen hoogbegaafde kinderen in de klas (Van der Meulen et al., 2014). Daarnaast zijn er ook mogelijkheden binnen het regulier onderwijs, bijvoorbeeld een plusklas. Een plusklas is een klas binnen de school waar hoogbegaafde kinderen een dagdeel in de week, op sociaal-emotioneel vlak terecht kunnen met hun vragen, maar ook waar zij een goede werkhouding aanleren en leervaardigheden leren (Kieboom, 2015, p.123). Ook is het mogelijk dat binnen een klas verschillende groepen gemaakt worden per niveau, zodat er per groep op een verschillende manier instructies gegeven kan worden (Van der Meulen et al., 2014). Echter, volgens onderwijspsycholoog Massé (2001) zou onderwijs voor hoogbegaafden meer gericht moeten zijn op de volgende punten: verrijken, ontdekken, onderzoeken, creativiteit, individuele projecten en het ontwikkelen van probleemoplossende denkvaardigheden. Op dit moment bestaat dit soort onderwijs nog niet, terwijl het wel van belang is voor hoogbegaafde kinderen omdat zij zich op die manier zich het beste kunnen ontwikkelen (Massé, 2001). Het is de taak van de ouders en de leerkrachten om uit te zoeken welke vorm van onderwijs het beste bij het kind past.

De kans is hierdoor aanwezig dat de school voorstelt om het hoogbegaafde kind een klas over te laten slaan, om zo met moeilijkere stof aan de slag te kunnen. Dit is volgens Kieboom (2015) geen structurele oplossing, omdat na verloop van tijd het kind weer op

hetzelfde niveau als de rest van de klas zal zitten. Wat er moet gebeuren is dat er differentiatie naar boven moet worden aangebracht in het lesprogramma om hoogbegaafde kinderen uit te dagen op school. Met differentiëren naar boven wordt bedoeld dat de leerkracht het werk voor hoogbegaafde kinderen op een top-down manier moet aanbieden. Daarnaast is een plusklas zinvol om dezelfde leerstrategieën en vaardigheden te leren die kinderen die niet hoogbegaafd zijn, in de klas leren (Kieboom, 2015, p. 129,135-136).

De leerkracht speelt daarnaast nog een grote rol. Het zelfbeeld en de motivatie van een hoogbegaafd kind kunnen namelijk al op vroege leeftijd worden beïnvloed door het handelen van de leerkracht op school. Wanneer op de basisschool op jonge leeftijd onvoldoende wordt ingegaan op de interesses of het niveau van hoogbegaafde kinderen, kan dit demotiverend werken. Volgens onderwijstechnoloog Mooij (2007) kunnen kinderen een afkeer krijgen van school en kunnen zij daardoor onder hun niveau gaan presteren. Voor docenten en ouders is het lastig een gedemotiveerd kind weer gemotiveerd te krijgen voor school (Mooij, 2007). Het is daarom van belang vroegtijdig in te springen op de behoefte van het kind om onderpresteren en demotivatie te voorkomen. Bovendien stellen onderwijssociologen Matthews en Dai (2014) dat het plezier dat een kind beleeft in leren uiteindelijk bepaalt welk cognitief niveau het kan bereiken. Wanneer een kind met veel plezier naar school gaat en leren leuk vindt, kan een kind zich cognitief beter ontwikkelen dan een kind dat het minder leuk vindt om te leren. Onderwijs dat aansluit op de vaardigheden van een kind, stimuleert een kind nieuwe dingen te leren (Matthews & Dai, 2014). Hoogbegaafde kinderen die plezier hebben in leren, kunnen zich cognitief en sociaal-emotioneel beter ontwikkelen dan hoogbegaafde kinderen die geen plezier hebben in leren doordat ze niet worden uitgedaagd.

De overwegingen die ouders maken, wat betreft het onderwijs dat zij passend vinden bij hun kind, is afhankelijk van verschillende aspecten. De ‘big-fish-little-pond’ theorie van ontwikkelingspsycholoog Marsh (1987; aangehaald in Dai, Rinn & Tan, 2012) stelt dat het zelfbeeld van hoogbegaafde kinderen beter wordt naarmate zij in een klas zitten waarin het gemiddelde niveau lager is dan het niveau van het hoogbegaafde kind. Dit effect suggereert dat het zelfbeeld van een hoogbegaafd kind beter wordt wanneer zij regulier onderwijs blijven volgen. Wanneer ouders van hoogbegaafde kinderen belang hechten aan een positief zelfbeeld van hun kind, dan zou dit een motief kunnen zijn voor ouders om hun kind in het regulier onderwijs te houden.

Volgens onderwijskundige Yeung (2014) is de school waar een hoogbegaafd kind naar toe gaat van grote invloed op zijn zelfbeeld. Wanneer het onderwijs goed aansluit op de

behoefte van het kind, zal het kind zich op verschillende aspecten goed ontwikkelen. Maar wanneer het onderwijs niet aansluit op de capaciteiten van het kind, kan dit sociaal-emotionele schade tot gevolg hebben. Kinderen kunnen zich ondergewaardeerd en niet begrepen voelen waardoor hun zelfbeeld lager kan worden (Yeung, 2014). Dit geeft aan dat het van groot belang is om passend onderwijs te zoeken voor ieder individueel kind.

2.4 Ouders en de opvoeding van een hoogbegaafd kind

Gezien in dit onderzoek ouders worden bevraagd naar hun ervaringen betreffende de invloed van passend onderwijs op de ontwikkeling van hun hoogbegaafde kind, is het van belang de ouder-kindrelatie kort te beschrijven. Volgens sociologe As (1999) zijn ouders namelijk degene die het meeste in een kind investeren, met name emotioneel maar ook financieel. Ook uit onderzoek van socioloog Warner (2010) blijkt dat ouders naast financiële ook emotionele investeringen doen om hun kind het onderwijs te bieden dat bij hem past. Ouderlijke betrokkenheid met school zorgt ervoor dat kinderen zich op een veilige manier kunnen hechten aan school. Daarnaast toont onderzoek van Grolnick en Slowciak (1994; aangehaald in Warner, 2010) aan dat ouderlijke betrokkenheid met school de motivatie en gevoel van controle van hun kind op school kan aanmoedigen, wat uiteindelijk verbetering in schoolresultaten tot gevolg heeft. Hieruit blijkt dat betrokkenheid van de ouders invloed heeft op de ontwikkeling van een kind op school.

Echter niet alleen de betrokkenheid van de ouders maar ook de opvoedstijl die zij gebruiken is van invloed op de ontwikkeling van hun kind. Uit onderzoek van psychologen Morawska en Sanders (2008) komt naar voren dat ouders van hoogbegaafde kinderen een andere manier van opvoeden gebruiken dan ouders van wie de kinderen niet hoogbegaafd zijn. Ouders van hoogbegaafde kinderen gebruiken in het algemeen een meer autoritaire opvoedingsstijl, waarbij zij sterk reageren op problemen en een meer onderwijzende houding hebben naar hun kind (Morawska & Sanders, 2008). Terwijl ouders van wie de kinderen niet hoogbegaafd zijn juist een meer autoritatieve opvoedstijl gebruiken (De Winter, 2004). Het verschil in deze opvoedstijlen ligt in de extra uitdagingen die ouders van hoogbegaafde kinderen ervaren in de opvoeding van een hoogbegaafd kind. Ouders van hoogbegaafde kinderen ervaren namelijk meer uitdagingen in de opvoeding van hun kind, dan ouders waarbij het kind niet hoogbegaafd is (Morawska & Sanders, 2008).

Daarentegen toont het onderzoek van Pickel (2011) aan dat ouders van hoogbegaafde kinderen juist een autoritatieve opvoedingsstijl gebruiken waarbij grenzen ter discussie gesteld kunnen worden. Deze opvoedstijl wordt gebruikt om de redeneervaardigheden van het kind te bevorderen (Pickel, 2011). Daarnaast zorgt deze manier van opvoeden voor een meer positieve ouder-kind relatie dan wanneer er een autoritaire stijl wordt gebruikt (Dwairy, 2004). Psycholoog Dwairy (2004) toont daarnaast in zijn onderzoek naar ouderschapsstijlen aan dat in een gezin met hoogbegaafde kinderen een sterke cohesie bestaat en familiebanden hecht zijn.

Hoewel gezinnen met hoogbegaafde kinderen een hechte band hebben, bestaat er een debat over het labelen van kinderen die hoogbegaafd zijn. Het labelen van hoogbegaafde kinderen heeft voordelen, bijvoorbeeld het weten waarom een kind anders is dan andere kinderen in de klas (Matthew, Ritchotte & Jolly, 2014). Hiermee is het voor iedereen duidelijk waarom een kind andere lesstof of andere taken krijgt. Echter, sommige wetenschappers beweren dat de term moet worden afgeschaft omdat het de uniekheid van een kind schaadt. Het onderzoek van Matthews, Ritchotte en Jolly (2014) over hoe ouders aankijken tegen het label 'hoogbegaafdheid', toont aan dat de meeste ouders de term 'hoogbegaafd' niet gebruiken als zij in gesprek zijn met ouders van wie het kind niet hoogbegaafd is. Deze term wordt in de meeste gevallen vermeden omdat de ouders bang zijn op een negatieve manier te worden beoordeeld. Andere ouders zouden kunnen denken dat ze opscheppen over hun kind. Ook nadelen als stigmatisering en het pesten van het hoogbegaafde kind kunnen een gevolg zijn van dit label (Matthew, Richotte & Jolly, 2014). Daarom wordt term 'hoogbegaafd' door ouders het liefst vermeden.

2.5 Interdisciplinariteit

In dit onderzoek naar hoe passend onderwijs invloed heeft op de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen zijn diverse disciplines betrokken. Voor deze interdisciplinaire benadering is gekozen vanwege de overlap en de verschillen die er bestaan tussen deze disciplines over de concepten van dit onderzoek. De psychologie, de sociologie en de onderwijskunde zijn de disciplines die een leidende rol spelen in het debat rond hoogbegaafdheid en passend onderwijs.

Ontwikkeling is een complex fenomeen. De disciplines die zijn gebruikt in dit onderzoek hebben allemaal onderzoek gedaan naar ontwikkeling, maar allen vanuit hun eigen

perspectief. Vanuit de onderwijskunde wordt hoofdzakelijk onderzoek gedaan naar de cognitieve ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. Onderwijskundige Winebrenner (2000) toont het verschil in cognitieve ontwikkeling tussen hoogbegaafde en niet-hoogbegaafde kinderen aan. Daarnaast laat onderwijskundige Yeung (2014) het belang van onderwijs voor de cognitieve ontwikkeling van hoogbegaafden zien.

Wanneer er vanuit de psychologie onderzoek wordt gedaan naar ontwikkeling, wordt er in het bijzonder naar de sociaal-emotionele ontwikkeling gekeken. Onderzoek naar het zelfbeeld van hoogbegaafde kinderen (Marsh, 1987; Bain, Choate & Bliss, 2006) wordt vanuit de psychologie onderzocht. Binnen de sociologie bestaat er meer verdeeldheid over de focus van ontwikkeling. Er wordt zowel naar de cognitieve ontwikkeling onderzoek gedaan (Matthews & Dai, 2014), als naar de sociaal-emotionele ontwikkeling (Warner, 2010). Socioloog Silverman (1997) heeft in zijn onderzoek naar asynchrone ontwikkeling alle facetten van ontwikkeling gebruikt.

Bovenstaande wil niet zeggen dat er vanuit deze disciplines geen onderzoek wordt gedaan naar andere vormen van ontwikkeling, maar er bestaat bij iedere discipline een bepaalde voorkeur naar welke vorm van ontwikkeling onderzoek wordt gedaan. Door het verschil in focus per discipline zijn deze disciplines gekozen om mee te nemen in dit onderzoek. Door deze verschillende disciplines met elkaar te integreren kan er een volledig beeld gevormd worden over de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind.

3. Probleemstelling

3.1 Probleemomschrijving

De ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen verloopt anders dan die van leeftijdgenoten, omdat hoogbegaafde kinderen voornamelijk cognitief verder ontwikkeld zijn. Er kan sprake zijn van een asynchrone ontwikkeling, waarbij meestal de motorische ontwikkeling achter loopt op de cognitieve ontwikkeling (Lamont, 2012). Door ongelijkheid in de ontwikkeling is het voor ouders en leerkrachten soms lastig te kiezen welke onderwijsvorm het beste past bij een kind. Blijft het kind in het reguliere onderwijs in de klas met leeftijdgenoten, dan kan het zijn dat het kind zich gaat vervelen doordat het cognitief niet genoeg wordt uitgedaagd. Maar wanneer het kind versneld door het onderwijssysteem loopt, dan gaat het kind om met kinderen die op sociaal-emotioneel vlak al veel verder zijn ontwikkeld. Al blijkt uit onderzoek van Kieboom (2015) dit geen probleem te veroorzaken, aangezien hoogbegaafde kinderen

meer aansluiting hebben met ontwikkelingsgelijken dan met leeftijdsgenoten. Ontwikkelingsgelijken of gelijkgestemden zijn individuen met overeenkomende status, belangstellingen en gedragscodes (Kieboom, 2015, p. 20). Het is onder meer om deze reden interessant te onderzoeken welke keuzes ouders hierbij maken en om welke reden.

De verschillende facetten van ontwikkeling van het kind, namelijk sociaal-emotionele, cognitieve en motorische ontwikkeling, worden niet alleen bepaald door de genen die het kind heeft, maar ouders hebben hier ook invloed op door hun opvoeding en het perspectief van de ouders (Mooij, 2007). Ouders hebben invloed op de manier waarop hun kind zijn hoogbegaafdheid kan uiten. De keuze van onderwijsvorm (Van der Meulen et al., 2014), het uiteindelijke onderwijsniveau (Harp & Richer, 1969) en het signaleren van de eerste signalen van hoogbegaafdheid (Oğurlu & Çetinkaya, 2012) zijn allemaal aspecten waar de ouders invloed op hebben.

Tevens spelen ouders een omvangrijke rol in de ontwikkeling van hun kind door de emotionele betrokkenheid die de ouders hebben met hun kind (As, 1999). Deze emotionele betrokkenheid zorgt ervoor dat ouders niet op een objectieve manier kijken naar hun kind, maar vooral een subjectieve benadering hebben. Dit kan vertekening veroorzaken, omdat ouders degene zijn die het meeste van hun kind houden en het meest in hen investeren. Er wordt op deze manier geen objectieve antwoorden gegeven. Maar dat zorgt in dit onderzoek niet voor problemen, omdat er in het bijzonder naar de ervaringen van ouders wordt gevraagd waardoor deze vertekening geen invloed zal hebben op de resultaten. Objectiviteit is niet het doel van dit onderzoek. De focus in dit onderzoek op de subjectieve benadering van ouders van hoogbegaafde kinderen moet de lacune in de literatuur opvullen. In eerder onderzoek is er met name vanuit een objectieve benadering onderzoek gedaan. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van De Boer, Minnaert en Kamphof (2013), waarin vanuit een objectieve benadering onderwijs voor hoogbegaafde kinderen in Nederland wordt onderzocht.

Door invoering van de wet passend onderwijs moet er worden gerealiseerd dat ieder (hoogbegaafd) kind onderwijs krijgt dat bij hem past. Maar wat is passend onderwijs? Voor iedereen is passend onderwijs wat anders, dus wat vinden ouders belangrijke aspecten in het onderwijs die voor hen onderwijs 'passend' maken? Passend onderwijs is immers erg belangrijk voor de ontwikkeling van een kind (Yeung, 2014). Dus ouders en scholen moeten deze belangrijke taak serieus nemen. Het doel van dit onderzoek is inzicht verschaffen over de huidige ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen over hoe passend onderwijs van invloed is op de ontwikkeling van hun kind. Dit is van belang aangezien hiermee de lacune in

de literatuur kan worden opgevuld en er meer zicht is op de ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen.

3.2 Vraagstelling

Aan de hand van bovengenoemde probleemomschrijving is de volgende hoofdvraag opgesteld: Hoe zien ouders van hoogbegaafde kinderen de rol van passend onderwijs voor de ontwikkeling van hun kind? Met deze hoofdvraag zal onderzocht worden of en hoe de ontwikkeling van hun kind afhankelijk is van passend onderwijs, volgens ouders van hoogbegaafde kinderen.

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden is er een drietal deelvragen opgesteld. De eerste twee deelvragen betreffen de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen vanuit het perspectief van de ouders. De eerste deelvraag luidt: Hoe ervaren ouders van hoogbegaafde kinderen de cognitieve ontwikkeling van hun kind? Ervaren ouders daadwerkelijk dat hun kind nieuwe materialen sneller leert dan kinderen die niet hoogbegaafd zijn (Winebrenner, 2008), zien ouders dat er cognitief verschil bestaat tussen hoogbegaafde kinderen en kinderen die niet hoogbegaafd zijn (Hettinger & Car, 2003)? De tweede deelvraag luidt: Hoe ervaren ouders van hoogbegaafde kinderen de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind? Gaan hun kinderen daadwerkelijk vooral om met gelijkgestemden (Kieboom, 2015). En zien ouders een asynchrone ontwikkeling bij hun kind (Lamont, 2012)? Door antwoord te geven op deze twee deelvragen aan hand van de ervaringen van de ouders, kan er een duidelijk beeld over de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen worden geschept.

Na deze twee deelvragen over de ontwikkeling van het kind, zal er in de derde deelvraag meer gericht worden op het concept passend onderwijs. De derde deelvraag luidt: Wat houdt volgens ouders van hoogbegaafde kinderen passend onderwijs in? Passend onderwijs verschilt immers per ouder en per kind (Van der Meulen et al., 2014). Bij deze deelvraag wordt gekeken welke keuzes ouders maken om de ontwikkeling van hun kind te optimaliseren door passend onderwijs te kunnen realiseren. Daarnaast wordt er onderzocht of ouders ervaring hebben met de wet passend onderwijs.

3.3 Relevantie

3.3.1 Maatschappelijke relevantie

Het doel van dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in de huidige ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen over hoe passend onderwijs invloed heeft op de ontwikkeling van een kind. Deze ervaringen van ouders zijn van belang te onderzoeken, zodat er meer erkenning en begrip komt in de samenleving voor de ontwikkeling en behoeften van hoogbegaafde kinderen. En op deze manier kan beleid op lokaal niveau kan worden geherformuleerd, zodat het faciliteren van passend onderwijs vergemakkelijkt wordt. Daarnaast kunnen de ervaringen van ouders nieuwe aanknopingspunten bieden voor het ontwikkelen van passend onderwijs, aangezien ouders degene zijn die de vaardigheden van hun kind het beste in kunnen schatten (Metin, 1999; aangehaald in Oğurlu & Çetinkaya, 2012).

Bovendien kunnen de ervaringen van de ouders er toe leiden dat er passend onderwijs voor ieder hoogbegaafd kind gevormd kan worden. Onderzoek van Massé (2001) toont aan dat dit nog niet bestaat, terwijl Van der Meulen et al. (2014) in hun onderzoek aantonen dat er wel passend onderwijs bestaat voor hoogbegaafde kinderen, maar dat dit verschilt per kind. De ervaringen van ouders zouden meer richting kunnen geven in dit debat rond passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen.

3.3.2 Wetenschappelijke relevantie

Met bovenstaande doel dat beschreven staat, wordt ook de wetenschappelijke relevantie beschreven. Er wordt in dit onderzoek naar de ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen gevraagd, welke een subjectieve benadering rond dit vraagstuk is. Deze subjectieve benadering draagt bij aan het wetenschappelijke debat rond dit onderwerp doordat het een andere benadering is dan bij de meeste onderzoeken over dit onderwerp. Dit soort inzichten zijn nog onderbelicht in de theorie over dit onderwerp. De meeste onderzoeken rond de rol van passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen is berust op objectiviteit. Om die reden kan deze lacune in het wetenschappelijke debat rond dit onderwerp worden gedicht.

Bovendien draagt dit onderzoek bij aan het wetenschappelijke debat rond de rol van passend onderwijs voor de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen, door de interdisciplinaire benadering van dit onderzoek. Rond dit onderwerp is de interdisciplinaire benadering een nog weinig toegepast fenomeen, waardoor dit nieuwe inzichten over de ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen kan opleveren.

4. Methode

4.1 Onderzoeksstrategie

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen wat de ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen zijn over het belang van passend onderwijs voor de ontwikkeling van hun kind. Om dit doel te kunnen bereiken wordt kwalitatief onderzoek gedaan, met als reden dat bij kwalitatief onderzoek er vanuit de ervaringen van de respondenten theorie gevormd wordt (Bryman, 2012, p. 714). Deze informatie wordt verkregen via de ouders, die vanuit hun subjectieve betrokkenheid specifieke inzichten hebben in de ontwikkeling van hun kind. De kennis die wordt vergaard, wordt gevormd door de persoonlijke betekenis die de respondenten geven aan de ontwikkeling van hun kind, met betrekking tot hun hoogbegaafdheid. Deze kennis wordt geïnterpreteerd door de onderzoeker, waaruit theorie zal worden gevormd. Deze vorm van kennisverwerving is een kenmerk van een interpretivistische epistemologie, welke op zijn beurt weer een kenmerk is van kwalitatief onderzoek (Bryman, 2012, p. 712).

De kennis over de ontwikkeling van het kind wordt niet alleen bepaald door de ouders, deze kennis is ook afhankelijk van de tijd en de context waarin de respondenten zich begeven. De betekenis van bepaalde fenomenen worden continu beïnvloed door sociale actoren. De wijze waarop ouders van hoogbegaafde kinderen kijken naar de manier waarop hun kind zich ontwikkelt, is afhankelijk van hoe andere sociale actoren de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen zien in het basis- en voortgezet onderwijs. Daarnaast is passend onderwijs een concept dat wordt geconstrueerd door sociale actoren, in dit onderzoek door de ouders van hoogbegaafde kinderen, waar de definitie van tijd tot tijd van kan veranderen. Het concept passend onderwijs is een sociaal construct. Dit duidt op een constructivistische ontologie (Bryman, 2012, p. 32-33).

Gezien bovenstaand indiceert dat er een kwalitatief onderzoek gedaan wordt, wordt er gebruik gemaakt van een inductieve benadering. Dit wil zeggen dat er door interpretatie van de onderzoeksresultaten, theoretische inzichten zullen worden gevormd rond het concept 'hoogbegaafde ontwikkeling' (Bryman, 2012, p.19). Het vormen van theoretische inzichten van de huidige ervaringen van ouders rond 'hoogbegaafde ontwikkeling' met betrekking tot passend onderwijs, is het uiteindelijke doel van dit onderzoek.

4.2 Onderzoeksontwerp

Op basis van de hoofdvraag is er voor dit onderzoek gekozen om een cross-sectioneel onderzoeksontwerp te gebruiken. Met dit onderzoeksontwerp kunnen patronen worden achterhaald binnen de groep van ouders met hoogbegaafde kinderen, kijkende naar de ontwikkeling van deze kinderen met betrekking tot passend onderwijs. Alle ouders van hoogbegaafde kinderen worden rond dezelfde tijd geïnterviewd over hun ervaring betreffende de ontwikkeling van hun kind en de rol die passend onderwijs daarin speelt. Het is van belang dat deze interviews rond dezelfde tijd worden gevoerd omdat de respondenten dan met elkaar vergeleken kunnen worden wat betreft de huidige ontwikkelingen in het aanbod van passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen in Nederland. Deze ervaringen worden bij alle respondenten onderzocht met als doel onderliggende patronen bloot te leggen (Bryman, 2012, p. 45). Uitgaande van deze onderliggende patronen rond het concept ‘hoogbegaafde ontwikkeling’, zal geprobeerd worden inzicht te verschaffen in de huidige ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen over de ontwikkeling van hun kind met betrekking tot passend onderwijs.

4.3 Methode

Om de meest relevante informatie te verkrijgen van de respondenten, wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Door deze manier van interviewen stelt de onderzoeker iedere respondent dezelfde vragen, maar kan de volgorde waarin de vragen worden gesteld verschillen. Hierdoor kan de onderzoeker doorvragen op antwoorden van respondenten en geeft dit een soepeler verloop van het interview. De thema's die de onderzoeker wil behandelen tijdens het interview zijn vooraf opgesteld en vastgelegd in het onderzoeksinstrument (zie bijlage 2) (Bryman, 2012, p.212). Doordat aan iedere respondent wel dezelfde vragen gesteld worden, kunnen de antwoorden met elkaar vergeleken worden, zodat naast originele inzichten ook onderliggende patronen ontdekt kunnen worden.

Het streefaantal van het aantal interviews zal rond de 18 liggen, omdat er wordt verwacht dit een aantal is waarmee voldoende informatie naar bovenkomt om theoretische inzichten en onderliggende patronen te ontdekken. De theoretische saturatie van interviews ligt bij 15 interviews, maar er wordt verwacht dat er bij meer dan 15 interviews nog nieuwe ervaringen van ouders naar boven zullen komen (Bryman, 2012, p.421). De interviews zullen naderhand worden getranscribeerd, waarna deze zullen worden geanalyseerd en gecodeerd aan de hand van het codeerschema (zie bijlage 3).

4.4 Operationalisering

De concepten die worden genoemd in de hoofdvraag en deelvragen zijn geoperationaliseerd naar interpreteerbare termen, zodat de onderzoeker hier uiteindelijk de onderliggende patronen en theoretische inzichten uit kan halen. Het hoofdconcept is ‘hoogbegaafde ontwikkeling’, waar de definitie in dit onderzoek van is: de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van een kind waarbij is vastgesteld dat dit kind hoogbegaafd is door middel van een IQ-test. Dit hoofdconcept is onderverdeeld in verschillende dimensies. Deze dimensies zijn: cognitieve ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling en passend onderwijs. Vervolgens zijn deze dimensies onderverdeeld in indicatoren.

De eerste twee dimensies gaan over de ontwikkeling van het kind. De cognitieve ontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn geoperationaliseerd naar indicatoren, aan de hand van het onderzoek van Driessen, Mooij en Doesborgh (2007) en van Oğurlu en Çetinkaya (2012). In hun studies naar de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen in het basisonderwijs, zijn dezelfde indicatoren gebruikt als in dit onderzoek gebruikt zullen worden. Deze indicatoren zijn onder andere: interesse in onderwerpen die ongewoon zijn voor de leeftijd, ongewoon goed geheugen, veel vragen stellen, creatief, taalvaardigheden, wiskundevaardigheden, vriendschappen en sensitiviteit. Een vraag die gesteld zal worden is: Merkt u dat uw kind gevoelig is?

De derde dimensie van het hoofdconcept betreft passend onderwijs. Passend onderwijs is op basis van studies van Dekker et al. (2014) en Messing en Bouma (2011) geoperationaliseerd naar indicatoren waar tijdens de interviews naar gevraagd zal worden. Voorbeelden van deze indicatoren zijn: regulier onderwijs, speciaal onderwijs, wet op passend onderwijs en het volgen van extra vakken. Een voorbeeld van een vraag die gesteld is aan de respondenten luidt: Hoe ziet u passend onderwijs specifiek gericht voor uw kind? Het gehele onderzoeksinstrument van dit onderzoek is te vinden in bijlage 2.

4.5 Respondentengroep en werving

De groep respondenten die meegenomen wordt in dit onderzoek zijn ouders van hoogbegaafde kinderen in Nederland. Deze kinderen moeten getest zijn op hun hoogbegaafdheid, alleen dan mogen de ouders meedoen. Dit is een uitsluitingscriteria zodat er met zekerheid gezegd kan worden dat het over een hoogbegaafd kind gaat. Er zal specifiek gekeken worden naar ouders van wie de kinderen op dit moment nog op het basis- of

voortgezet onderwijs zitten. Dit is een criterium omdat er vanuit de ouders dan een vergelijking gemaakt kan worden met de situaties voor en na het vinden van passend onderwijs. En hoe ouders op dit moment passend onderwijs zien voor hun hoogbegaafde kind.

Voor dit onderzoek is gekozen om onder andere via internet contact te zoeken met respondenten. Via verschillende verenigingen voor hoogbegaafde kinderen en hun ouders (Pharos, Choochem en ikbenhoogbegaafd.nl), is er contact gezocht. De verschillende verenigingen reageerden zeer positief waardoor de oproep naar respondenten in een nieuwsbrief kwam, op de voorpagina van de sites en op Facebook en Twitter is hier ook gehoor aan gegeven. Op deze manier werd het vinden van respondenten een gemakkelijke opgave, er kwamen dertig reacties van ouders die mee wilden doen aan het onderzoek. Het op deze manier vinden van respondenten is een vorm van 'convenience' sampling, welke een non-probability sample techniek is. Dit houdt in dat de respondenten zijn geselecteerd op basis van de beschikbaarheid van de onderzoeker (Bryman, 2012, p. 201-204). Niet ieder individu uit de onderzoekspopulatie heeft dezelfde kans gehad om mee te doen aan het onderzoek, want niet iedere ouder van een hoogbegaafd kind is lid van één van de verenigingen die zijn benaderd. Toch is er geprobeerd een zo representatief mogelijk beeld van de populatiegroep te verkrijgen, door respondenten te gebruiken die door heel Nederland wonen en niet alleen in de omgeving van de onderzoeker. Dit is een keuze om bias te voorkomen. Uit de dertig reacties is een selectie gemaakt van de respondenten op basis van beschikbaarheid van de respondent in de periode dat de onderzoeker de interviews af nam.

Daarnaast is er contact opgenomen met één van de basisschooldocenten van de onderzoeker en is haar gevraagd of er op dit moment hoogbegaafde kinderen op hun school zitten. Dit was het geval en daardoor zijn er twee respondenten gevonden. Voor het werven van respondenten is naast convenience sampling, dus ook gebruik gemaakt van sneeuwbal sampling. Dit is een manier van sampling waar de onderzoeker met een kleine groep mensen contact legt die relevant zijn voor het onderzoek, en aan de hand van deze contacten wordt er geprobeerd met meerdere respondenten in contact te komen (Bryman, 2012, p.63). De basisschooldocent heeft ervoor gezorgd dat de onderzoeker in contact is gekomen met respondenten.

4.6 Dataverwerking en –analyse

De verkregen data aan de hand van de semigestructureerde interviews is direct na de interviews getranscribeerd. Na het transcriberen van alle interviews zijn deze gecodeerd. Als eerste heeft er een open codering plaatsgevonden, waarbij de hele tekst per onderwerp gelabeld is. Aan de hand van de open coderingen konden er koppelingen worden gemaakt tussen de verschillende categorieën, waardoor er axiale coderingen ontstonden. Ten slotte zijn er selectieve coderingen gemaakt door kerncategorieën te selecteren vanuit de axiale coderingen (Bryman, 2012, p. 569). Het codeerschema is te vinden in bijlage 3.

Voor het analyseren van de interviews is gebruik gemaakt van ‘grounded theory’. Met ‘grounded theory’ wordt bedoeld dat tijdens het onderzoek de methode, de data-verzameling, de analyse en al bestaande theorieën sterk met elkaar verbonden zijn. Er wordt op deze manier theorie ontwikkeld aan de hand van het coderen van de interviews. Deze manier van analyseren wordt gezien als een iteratief en inductief proces. Dit houdt in dat er vanuit de data theorie gevormd zal worden (Bryman, 2012, p. 387).

4.7 Ethische verantwoording

Om de privacy van de respondenten te waarborgen zal geen van de respondenten bij naam genoemd worden, er zal gebruik gemaakt worden van pseudoniemen. Daarnaast zal er aan iedere respondent toestemming gevraagd worden voor het opnemen van het interview. Wanneer er geen toestemming zal worden gegeven, zal het interview niet plaats vinden. Dit alles wordt gedaan om de privacy van de respondenten te garanderen (Bryman, 2012, p. 495).

Om mogelijke negatieve gevoelens van respondenten na deelname aan dit onderzoek te beperken, zal er voor gezorgd worden dat zij zich op hun gemak voelen tijdens het interview. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door de interviews bij de mensen thuis te voeren, zodat zij zich in een vertrouwde omgeving begeven. Daarnaast zal iedere respondent het uiteindelijke onderzoek ontvangen, zodat zij weten wat er met hun informatie is gebeurd.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de interviews met ouders van hoogbegaafde kinderen worden uitgediept en met elkaar worden vergeleken. Als eerste zal een korte uitleg worden gegeven over het onderzoeksproces, waarna wordt onderzocht hoe de respondenten het belang van passend onderwijs zien voor de ontwikkeling van hun kind. Het begint bij de eerste tekenen van hoogbegaafdheid, waarna de zoektocht naar passend onderwijs begint, gevolgd door het onderzoeken wat passend onderwijs inhoudt en welke invloed passend onderwijs heeft op de ontwikkeling van het kind. Ten slotte, zullen deze dilemma's die ouders tegenkomen in deze zoektocht worden besproken. Voor deze volgorde is gekozen, omdat het voor veel gezinnen met hoogbegaafde kinderen de volgorde is waarin het kind zijn schooltijd doorloopt, blijkt uit de interviews.

5.1 Onderzoeksproces en datapreparatie

Voor dit onderzoek zijn zestien interviews uitgevoerd met ouders van hoogbegaafde kinderen. Er is contact gelegd met deze respondentengroep via verschillende verenigingen voor ouders van hoogbegaafde kinderen. In de nieuwsbrief en op de site is een oproepje geplaatst en zo zijn de meeste contacten gelegd. Uiteindelijk hebben zestien respondenten meegedaan, de andere respondenten gaven of geen reactie meer of waren niet beschikbaar in de periode waarin de interviews werden uitgevoerd. Veertien van de zestien respondenten was of is lid van een vereniging voor hoogbegaafden. Daarnaast is via de oude basisschool docent van de onderzoeker contact gelegd met twee respondenten. Er was veel respons vanuit de ouders, echter vanwege de theoretische saturatie zijn er niet meer dan zestien interviews uitgevoerd. De interviews werden gehouden bij de respondenten thuis en één interview is op het werk van de respondent gedaan. De gemiddelde duur van een interview was 60 minuten. Het kortste interview duurde 38 minuten en het langste 75 minuten.

De respondentengroep van dit onderzoek bestond uit één van de ouders van één of meerdere hoogbegaafde kinderen. Aan dit onderzoek hebben veertien moeders en twee vaders meegedaan. In totaal hadden zij 27 hoogbegaafde kinderen. Merel, Loes, Saskia, Sandra en Lize hebben nog meer kinderen, maar deze zijn nog niet getest op hoogbegaafdheid vanwege hun leeftijd. De respondenten komen uit de Randstad, het oosten en het midden van Nederland. In het opleidingsniveau van de ouders bestaan enkele verschillen. Er zijn ouders die een universitaire studie hebben gedaan, ouders die zijn begonnen met een universitaire studie, maar die zijn overgestapt naar hoger beroepsonderwijs en ook hebben ouders

meegedaan die een opleiding hebben gevolgd in het hoger beroepsonderwijs. Alle respondenten hebben werk, echter qua beroepen is er geen overeenkomst te vinden tussen de respondenten. De namen die in dit onderzoek worden vermeld zijn pseudoniemen om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen. In de resultaten staat achter de naam van de respondent tussen haakjes de leeftijd van hun kind, zodat het duidelijk is om hoe oud het kind is waar de ouder over spreekt. Hieronder volgt een overzicht van de respondenten van dit onderzoek:

N	Pseudoniem	Aantal hoogbegaafde kinderen	Zelf hoogbegaafd	Soort onderwijs	Duur interview
1	Merel	2 jongens (5 en 7 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas	52 minuten
2	Celine	1 dochter (11 jaar)	Ja	Regulier onderwijs met plusklas	67 minuten
3	Willem	2 zonen (10 en 14 jaar)	Onbekend	Voltijd hoogbegaafden onderwijs	63 minuten
4	Pieter	1 dochter (12 jaar) 2 zonen (7 en 9 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas Voltijd hoogbegaafden onderwijs	65 minuten
5	Anne	1 zoon (14 jaar) 1 dochter (12 jaar)	Onbekend	Talentklas binnen regulier onderwijs	61 minuten
6	Loes	1 dochter (9 jaar) 1 zoon (6 jaar)	Onbekend	Voltijd hoogbegaafden onderwijs	54 minuten
7	Wilma	1 dochter (10 jaar) 1 zoon (5 jaar)	Onbekend	Privé onderwijs	49 minuten
8	Saskia	1 dochter (9 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas	62 minuten
9	Karin	1 dochter (6 jaar) 1 zoon (6 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas	51 minuten
10	Irene	1 zoon (5 jaar)	Ja	Onderwijs voor een Nieuwe Tijd	75 minuten
11	Noortje	1 dochter (6 jaar)	Ja	Onderwijs voor een Nieuwe Tijd	71 minuten
12	Sandra	1 dochter (10 jaar)	Ja	Regulier onderwijs met plusklas	59 minuten
13	Lize	1 zoon (8 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas	47 minuten
14	Renee	2 zonen (15 en 8 jaar)	Onbekend	Thuiszitter Voltijd hoogbegaafden onderwijs	75 minuten

		1 dochter (8 jaar)		Regulier onderwijs met plusklas	
15	Naomi	2 zonen (6 en 8 jaar)	Onbekend	Regulier onderwijs met plusklas	38 minuten
16	Guusje	1 zoon (7 jaar)	Onbekend	Onderwijs voor een Nieuwe Tijd	63 minuten

Naast de interviews is er een bezoek gebracht aan een spelletjesmiddag voor hoogbegaafde kinderen. Op deze manier wilde de onderzoeker zien hoe deze kinderen met elkaar omgaan en konden er nog meer contacten worden gelegd met ouders. Via deze weg zijn er nog drie respondenten gevonden. Deze observatie is niet meegenomen in het onderzoek. Dit is voor de onderzoeker een leerzame ervaring, omdat hier te zien was hoe hoogbegaafde kinderen met elkaar omgaan en duidelijk werd dat in de omgang van deze kinderen leeftijd nagenoeg geen rol speelt.

5.2 De eerste tekenen van hoogbegaafdheid

In deze paragraaf zal aan bod komen hoe ouders de eerste tekenen van hoogbegaafdheid bij hun kind hebben ontdekt. Uit de interviews is gebleken dat het herkennen van de tekenen van hoogbegaafdheid bij een kind, voor de meeste respondenten een lastig traject is geweest. Het ene hoogbegaafde kind laat deze tekenen van hoogbegaafdheid namelijk duidelijker zien dan het andere kind. Bijvoorbeeld de zoon van Irene (5), hij kon al op 2-jarige leeftijd puzzels maken waar kinderen in groep 2 nog moeite mee hebben. Hij kon ineens lezen en rekenen. Op dit moment is hij 5 jaar en maakt hij rekensommen die in groep 8 gedaan worden.

“Hij zit dan zoals we nu denken zou hij aan het einde van dit schooljaar klaar kunnen zijn met rekenen...Ja, hij zit nu dingen van rekenen van groep 7 en 8 te doen. En ja, ik weet niet hoe dat verder gaat, dan kunnen ze natuurlijk verder met wiskunde.” (Irene, 5)

Dit is een voorbeeld van een kind waarvan al op jonge leeftijd het vermoeden bestond dat hij hoogbegaafd is. De ouders hebben hier een belangrijke rol ingespeeld, omdat zij van het begin af aan deze signalen hebben opgepikt.

Echter zijn er ook gevallen waarbij dit op veel latere leeftijd pas is vastgesteld. Een voorbeeld daarvan is de zoon van Renee (15):

“Naja mijn oudste is al 15 jaar en in die tijd was ik helemaal niet op de hoogte van hoogbegaafdheid en wat het inhield. Eigenlijk had ik me daar nooit mee bezig gehouden en vroeger bestond het ook niet. Met name kwam het, mijn oudste zoon is eigenlijk de basisschool gewoon probleemloos doorlopen. Maar in groep 7 en 8 begon hij het saai te vinden en niet meer leuk om naar school te gaan. Hij had nooit heel veel aansluiting met andere kinderen.” (Renee, 15)

Uiteindelijk is pas in de brugklas naar boven gekomen dat hij hoogbegaafd is doordat hij daar werd getest. Hier zal later op terug worden gekomen. Deze twee voorbeelden laten zien dat de verschillen in het uiten van hoogbegaafdheid en daardoor het kunnen herkennen van hoogbegaafdheid, erg kunnen verschillen per individu.

Aan de hand van de ervaringen van de respondenten zijn er drie groepen te onderscheiden in de manier waarop de eerste tekenen van hoogbegaafdheid zijn geconstateerd. De eerste groep is de groep hoogbegaafde kinderen waarbij door positieve eigenschappen de eerste tekenen zijn ontdekt. Hiermee wordt bedoeld dat, meestal op jonge leeftijd, door het voorlopen in de cognitieve ontwikkeling wordt ontdekt dat een kind hoogbegaafd is. Kenmerken hiervan zijn bijvoorbeeld op jonge leeftijd uit zichzelf kunnen lezen, als baby al heel geïnteresseerd naar de wereld kijken, de hele dag vragen stellen en het maken van volzinnen op jonge leeftijd. Bovenstaand voorbeeld van de zoon van Irene (5) valt binnen deze groep.

De tweede groep wordt gekenmerkt door positieve kenmerken maar welke negatieve gevolgen hebben voor het kind. Dat wil zeggen dat een kind bijvoorbeeld de slimste van de klas is, maar dat er op sociaalvlak geen aansluiting is met de rest van de klas. De kinderen van Naomi (6,8) kampten hiermee. Haar twee zonen hadden een grote voorsprong in hun taalgebruik vergeleken met leeftijdsgenoten. Het gevolg hiervan was dat kinderen niet altijd begrepen wat zij zeiden, waardoor er weinig aansluiting was met de rest van hun klas. Daarnaast hebben deze kinderen vaak hoge verwachtingen van school en wanneer zij de eerste dag naar school zijn geweest kan dit een grote teleurstelling zijn. Een voorbeeld hiervan is de zoon van Merel (7). Haar zoon had zich verheugd om naar school te gaan, eindelijk zou hij iets gaan leren. Na de eerste dag komt hij woedend thuis en zegt:

“Mama! Weet je wat we vandaag de hele dag moesten doen? We moesten de hele dag SPELEN!” (Merel, 7).

Boos dat hij was, hij had verwacht dat hij zou leren rekenen en schrijven, dit was een grote tegenslag. Dit heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat haar zoon het eerste schooljaar erg boos is geweest en uiteindelijk zijn Merel en haar man door deze boosheid er achter gekomen dat hij hoogbegaafd is. Daarnaast zijn lichamelijke klachten zoals hoofdpijn, buikpijn maar ook spit, symptomen geweest voor ouders om te onderzoeken wat er aan de hand was met hun kind.

Ten slotte bestaat de derde groep uit kinderen waarbij alleen de negatieve ervaringen er toe hebben geleid dat men ontdekte dat zij hoogbegaafd zijn. Het niet op jonge leeftijd ontdekken dat een kind hoogbegaafd is kan grote gevolgen hebben voor een kind. Het kan zelfs zo schadelijk zijn voor een kind, dat het niet meer wil leven. In dit onderzoek zijn er twee kinderen geweest die op 6-jarige leeftijd daadwerkelijk een poging hebben gedaan om een einde aan hun leven te maken. Pieter (7): *“We hebben het raam bij hem in de kamer altijd op slot zitten, want...ja voor de zekerheid. Want hij heeft er wel eens ingestaan van ik spring zometeen naar beneden”*. Ook bij de zoon van Willem (14) is dit gebeurd:

“...En uiteindelijk op school is het helemaal mis gegaan. Ik haalde elke ochtend boekjes uit groep 3 zodat hij die in groep 1 kon lezen, maar als ik wegging dan legde de juf die gewoon weer voor hem weg. Want zij vond dat we allemaal hetzelfde moeten zijn en zij wilde niet dat hij extra zou krijgen. Dus hij is daar helemaal vastgelopen en op een gegeven moment heeft hij geprobeerd zelfmoord te plegen.” (Willem, 14)

Daarnaast waren er nog drie kinderen die geroepen hebben dat ze niet meer willen leven. In deze groep bestaan er verschillen in de heftigheid van deze negatieve ervaringen, maar voor iedere oudere was dit een hele moeilijke periode.

Nu de ouders weten dat hun kind hoogbegaafd is en zij zelf meer weten over dit onderwerp door zelf op internet informatie te zoeken, door eigen ervaring en door met andere ouders van hoogbegaafde kinderen te praten, hadden veel ouders achteraf gezien al eerder tekenen gezien van hoogbegaafdheid bij hun kind. Bij tien ouders was de kennis over hoogbegaafdheid weinig of niet aanwezig, waardoor deze kenmerken niet werden opgemerkt als tekenen van hoogbegaafdheid. Echter bijvoorbeeld bij Merel (5,7) bestond er wel al enige kennis over hoogbegaafdheid, omdat haar vader ook hoogbegaafd is. Daarnaast zijn veel van de kinderen, vooral meisjes, gaan onderpresteren op school, waardoor deze tekenen weer zijn vervaagd. Een voorbeeld hiervan is de dochter van Loes (9): *“...die past zich aan zodat ze*

helemaal in de groep paste zodat ze hordes vriendinnetjes had en heel geliefd was maar zich eigenlijk altijd aanpaste aan de ander". Er kan hierdoor geconcludeerd worden dat bij de meeste respondenten de eerste tekenen van hoogbegaafdheid bij hun kind al op jonge leeftijd zijn gezien door voorsprong in de ontwikkeling, maar dat deze door bijvoorbeeld onderpresteren op school weer zijn vervaagd. Het ene hoogbegaafde kind is alleen beter in het camoufleren van deze tekenen en het aanpassen aan de norm binnen een klas, dan het andere hoogbegaafde kind. De zoon van Wilma (5) liet dit ook zien: *"Tekent hij thuis prachtige tekeningen en ziet het dat op school iedereen maar een beetje krast, gaat mijn kind ineens ook weer zitten krassen"*. Kinderen willen niet anders zijn dan andere kinderen en zich daarom aanpassen aan de norm van de klas. Uiteindelijk heeft het er voor gezorgd dat voor de kinderen die zich niet goed kunnen aanpassen, de diagnose van hoogbegaafdheid eerder naar voren komt dan bij kinderen die zich goed kunnen aanpassen. De rol van ouders en leerkrachten bij het herkennen van deze eerste tekenen is groot, omdat zij de kinderen het meeste meemaken en hoe eerder deze tekenen worden opgevangen, hoe beter.

5.3 De zoektocht naar passend onderwijs

In deze paragraaf zal worden beschreven hoe ouders de zoektocht hebben ervaren vanaf het moment van de diagnose tot het vinden van het juiste onderwijs dat voor hun kind de ontwikkeling het beste stimuleert. Deze zoektocht is namelijk voor iedere ouder anders geweest en is afhankelijk van verschillende aspecten zoals beschikbaarheid van kennis over hoogbegaafdheid, onderwijsbehoefte van het kind en scholen in de omgeving die ervaring hebben met dit onderwerp.

De diagnose hoogbegaafdheid werd op verschillende manieren ontvangen door de respondenten. Bij Willem (14) was het een opluchting dat eindelijk, na acht jaar zoeken, een label kon worden geplakt op het gedrag van zijn zoon. Maar bij Guusje (7) kwam deze diagnose geheel onverwachts, doordat zij totaal niet wist wat haar te wachten stond. Hierdoor heeft het even geduurd voordat er daadwerkelijk stappen werden ondernomen om haar zoon het onderwijs te geven wat hij nodig had. Ouders kunnen even moeten wennen aan het feit dat hun kind hoogbegaafd is. Daarnaast is meestal de grootste schrik voor ouders het uiteindelijke IQ-cijfer. Anne (14): *"Nou ja het was meer zo van eigenlijk we moeten die test doen, maar eigenlijk voor mijn dochter wist ik het wel. Alleen dat het zo hoog was, was dan wel weer een verrassing."*

Waar het uiteindelijk om gaat is niet hoe hoog het IQ is, maar op welke manier het kind het beste onderwijs kan krijgen om zich op een optimale manier te kunnen ontwikkelen. De ontwikkeling van kinderen vanaf 4 jaar wordt in grote mate gestuurd door het onderwijs dat zij volgen, omdat kinderen het grootste deel van de week op school doorbrengen. Hierdoor gaan ouders na de diagnose hoogbegaafdheid in gesprek met de school. De meeste scholen staan open voor het zoeken van een oplossing, daarentegen lukt het niet iedere school om daadwerkelijk een structurele oplossing te kunnen bieden. De school waar de kinderen van Karin (6,6) op zitten is hiervan een voorbeeld:

“En toen hebben we een gesprek gehad, dat was in april op school. Nou we hadden gewoon het rapport liggen. Met de ib’er, mijn man en met de juf. En de juf was heel open. En ik had al voordat ik het onderzoek had laten doen, had ik dat boek gelezen van hoog sensitiviteit. De juf wist niet wat dat was, ik ook niet tot die tijd, maar er stonden heel veel tips ook voor de leerkracht. Alles had ik gekopieerd en aan haar gegeven. Ze stond er heel open voor. En toen hadden we het gesprek gehad en toen werd dat rapport eigenlijk door de ib’er van tafel geveegd. Dat was wel echt heel raar. Ze zei ook dat ze hem had geobserveerd op het schoolplein en ze dacht echt dat er sprake was van een stoornis.”
(Karin, 6,6)

Uit dit voorbeeld blijkt dat niet iedere school even veel kennis heeft over hoogbegaafdheid. Daarentegen ondernamen veel scholen wel stappen om het desbetreffende kind onderwijs te bieden wat past bij hoogbegaafdheid. De meeste scholen kwamen met stappen als een klas overslaan, dit hebben 8 kinderen gedaan, of er werd een plusklas aangeboden, dit zijn 7 kinderen gaan doen. Voor veel kinderen was dit een verbetering, echter voor de lange termijn was dit geen oplossing, omdat het kind snel weer op hetzelfde niveau zit als de andere kinderen en er een nieuwe oplossing gezocht moet worden. Uiteindelijk zijn er 17 van de 27 kinderen in dit onderzoek overgestapt naar een andere school vanwege het gebrek aan passend onderwijs voor het kind.

De meeste ouders hebben geprobeerd op de oude school passend onderwijs voor hun kind te realiseren. Pieter (7,9,12):

“In het dorp bezig ben geweest een bovenscholse plusklas op te zetten. Het opzetten van die klas is ook gelukt, maar uiteindelijk merk je dat scholen er gewoon verkeerd mee omgaan... Nou dan merk je dus dat scholen zo gewoon

proberen van die kinderen af te zijn, want dat hoeven ze de rest van de week geen extra aandacht te besteden aan deze kinderen. Dus uiteindelijk is het toch niet helemaal uit de verf gekomen.”

Uiteindelijk blijkt niet iedere school daarin mee te willen werken, of zijn de (financiële) middelen daarvoor niet aanwezig op school. Wat volgt is een zoektocht voor welke school er dan gekozen moet worden. In dit onderzoek is geen overeenstemming te vinden in het soort onderwijs dat past bij hoogbegaafde kinderen. Regulier onderwijs met aanvullend een plusklas, voltijd hoogbegaafden onderwijs, Onderwijs voor een Nieuwe Tijd of privé onderwijs zijn de vier soorten onderwijs waar de respondenten van dit onderzoek voor hebben gekozen. Onderwijs voor een Nieuwe Tijd scholen worden ook Steve Jobsscholen genoemd. Dit zijn scholen waar de leerlingen aan de hand van iPads hun opdrachten en werkjes maken. De respondenten hebben verschillende argumenten voor het onderwijs wat zij passend vinden voor hun kind en welke hun ontwikkeling het beste zal bevorderen, deze argumenten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Bij het ene gezin verloopt de zoektocht naar passend onderwijs voorspoediger dan bij het andere gezin. Dit kan afhangen van het aanbod aan passend onderwijs in de omgeving, echter de druk die ouders er op zetten om passend onderwijs te vinden kan het proces beïnvloeden. Bij respondent Merel (7) lag de druk op het vinden van passend onderwijs hoog, omdat haar andere zoon bijna 4 jaar werd en ook naar de basisschool ging. Om deze reden hebben Merel en haar man in korte tijd passend onderwijs gevonden zodat haar jongste zoon ook meteen naar deze school kon. Bij andere respondenten is dit een veel langer proces geweest. Een voorbeeld hiervan is bij het gezin van Loes (9,6). De school waar haar kinderen op zaten probeerde er alles aan te doen om haar kinderen passend onderwijs te kunnen bieden. Nadat na meer dan een jaar nog steeds geen plan van de grond was gekomen en de leerkracht er eigenlijk toch niet veel tijd voor had, werd uiteindelijk besloten om naar een andere school te gaan, naar voltijd hoogbegaafden onderwijs. Wanneer de nood hoog is, zullen ouders er meer aan doen om passend onderwijs te kunnen realiseren. Een aantal ouders is in staat om voor passend onderwijs iedere dag 40 minuten te rijden om hun kind naar school te brengen. Dit doen ouders omdat ze denken dat dit onderwijs het beste is voor de ontwikkeling van hun kind.

Er kan geconcludeerd worden dat de zoektocht naar passend onderwijs afhankelijk is van verschillende aspecten. De onderwijsbehoeften van het kind, de onderwijswensen van de

ouders, de middelen die aanwezig zijn op de huidige school en het scholenaanbod in de omgeving zijn de belangrijkste aspecten die de zoektocht voor ouders beïnvloeden.

5.4 Passend onderwijs

In deze paragraaf wordt dieper ingegaan op wat volgens respondenten passend onderwijs precies inhoud. Daarnaast zal er ingegaan worden op hoe zij aankijken tegen de wet passend onderwijs.

De zoektocht naar passend onderwijs is onder andere afhankelijk van de behoefte van het kind en wat ouders denken dat goed is voor hun kind. Er zijn ouders die specifiek niet kiezen voor voltijd hoogbegaafden onderwijs, in dit onderzoek zijn dat 14 kinderen die in het regulier onderwijs met aanvullend een plusklas. De belangrijkste reden is dat ze vinden dat hun kind om moet leren gaan met een wereld waarin zij degene zijn die anders zijn. Vanuit het oogpunt van deze respondenten is het van belang dat hun kind al op jonge leeftijd leert om te gaan met mensen die niet hoogbegaafd zijn. In de rest van hun leven zullen hoogbegaafden ook om moeten gaan met mensen die dit niet zijn en daarom is het essentieel dat ze dit al op jonge leeftijd leren. Sandra (10) heeft de volgende reden om haar dochter niet naar voltijd hoogbegaafden onderwijs te sturen: *“Ik wil haar graag een beetje in de wereld houden, daarom hebben wij niet gekozen voor hoogbegaafd onderwijs.”* (Sandra, 10). Volgens Sandra is de groep kinderen in het voltijd hoogbegaafden onderwijs een aparte groep binnen de samenleving en dit is uiteindelijk niet de wereld waarbinnen het kind moet functioneren.

Desalniettemin, zijn er ouders die juist wel kiezen voor voltijd hoogbegaafden onderwijs, in dit onderzoek zijn dat zeven kinderen. Pieter (9,12) heeft ervoor gekozen twee van zijn kinderen naar voltijd hoogbegaafden onderwijs te sturen. In de zoektocht naar passend onderwijs voor zijn kinderen is het vinden van gelijkgestemden en de top-down manier van lesgeven leidend geweest voor het kiezen van een school. Het verschil tussen de keuze van Pieter en Sandra is dat de kinderen van Pieter daadwerkelijk ook behoefte hadden aan het vinden van gelijkgestemden, omdat zij op sociaalniveau in het reguliere onderwijs niet mee konden komen. Voor de dochter van Sandra was dit niet het geval, aangezien zij op sociaalvlak wel meekomt met klasgenoten in het regulier onderwijs.

Toch blijkt de manier van lesgeven van grote invloed te zijn op de keuze voor een school. Wanneer ouders het belangrijk vinden dat er top-down les wordt gegeven, dat kinderen wel met gelijkgestemden in de klas zitten, maar ook willen dat hun kind om leert

gaan met kinderen die niet hoogbegaafd zijn, is er nog de mogelijkheid om bijvoorbeeld voor een talentklas te kiezen. Dit zijn klassen binnen het regulier onderwijs die echter alleen voor hoogbegaafde kinderen bestemd zijn. In de pauzes en met sommige projecten komen deze kinderen ook in aanraking met kinderen die niet hoogbegaafd zijn en hebben ze toch de mogelijkheid om met gelijkgestemden om te gaan. De kinderen van Anne (14,12) zitten in een talentklas en voor hen is dit een heel goede keus geweest. Dit is een voltijd hoogbegaafdenklas binnen een reguliere school. Deze combinatie aan factoren heeft ervoor gezorgd dat hun kinderen van beide aspecten wat meekrijgen.

Bovendien zijn er ouders die kiezen voor een heel nieuwe manier van onderwijs, namelijk voor Onderwijs voor een Nieuwe Tijd, in dit onderzoek volgen drie kinderen dit soort onderwijs. Ouders vinden dit voor hoogbegaafde kinderen een prettige manier van onderwijs, omdat kinderen op hun eigen tempo door kunnen werken aan de hand van de programma's op de iPad waarop de opdrachten worden uitgevoerd. Kinderen hoeven hierdoor niet halverwege het jaar een klas over te slaan als zij voorlopen en kunnen zich op hun eigen tempo ontwikkelen. Daarnaast staan onderwerpen als levenslessen hoog op de agenda in het onderwijsprogramma en worden onderwerpen ook in de praktijk nog een keer belicht aan de hand van workshops die iedere middag worden gegeven. In dit type onderwijs ervaren de ouders dat er een individuele begeleiding is voor hun kind waarbij de nadruk ligt op zelfstandigheid en keuzevrijheid. Volgens deze ouders blijkt een voordeel te zijn dat kinderen zich in hun eigen tempo kunnen ontwikkelen.

“De mogelijkheden hebben om het onderwijs aan te kunnen passen op het niveau van een individu. En ik vind dat ze dat bij school y heel goed hebben opgepakt met die workshops en die apps die ze overal voor gebruiken, die zichzelf aanpassen aan het tempo van het kind.” (Guusje, 7)

Ten slotte was er één gezin waarbij de kinderen naar privé onderwijs gaan, omdat dit voor hun kinderen erg geschikt blijkt:

“Ik was een aantal jaar geleden al eens bij school x wezen kijken en dat is gewoon DE PERFECTE basisschool, fantastisch!... Het is particulier onderwijs, dus je hebt hele kleine klassen. En ze zeggen dat ze talent ontwikkelend onderwijs verzorgen. Dus ze kijken precies naar een kind, naar alle vlakken van intelligentie, of dat nou sociaal, intellectueel, fysieke,

spirituele intelligentie is, en daar maken ze een persoonlijk ontwikkelplan voor.” (Wilma, 10,5)

Dit type onderwijs is echter niet beschikbaar voor ieder gezin vanwege de hoge prijs die hiervoor betaald moet worden.

Maar dit wil niet zeggen dat ieder kind onderwijs kan vinden dat bij hem past. Een voorbeeld hiervan is de zoon van Renee (15). Doordat bij hem pas in de brugklas is gediagnostiseerd dat hij hoogbegaafd is en daarbij ook is gebleken dat hij autistisch en dyslectisch is, heeft dit grote invloed op hem gehad. Helaas is de hulpverlening zich na deze diagnoses vooral op het autisme gaan richten, wat uiteindelijk grote gevolgen heeft gehad voor deze jongen en zit hij al enkele jaren thuis zonder onderwijs te volgen:

“Hij is zwaar depressief geraakt, daar ga ik liever niet verder op in, maar dat was een hele hele heftige tijd. Ondertussen sta je als ouders machteloos. Aan de ene kant zie je je kind aftakelen en aan de andere kant heb je de hete adem van de hulpverlening in je nek, want die hebben als enige doel dat je kind zo snel mogelijk weer naar school gaat. En dat gaat best heel ver, want wij hebben op advies van de psychiater nota bene, hebben we hem fysiek in de auto moeten dwingen door meerdere mensen omdat hij helemaal in paniek was. Maar omdat de psychiater zei dat zijn angst en zijn fobie op school ligt, en moet hij daar zijn om alleen maar eventjes te voelen hoe het weer op school kan zijn en die angst aan te kunnen pakken. En het was een prachtig idee op papier, maar in de praktijk was dit echt niet oké. We zijn hier echt veel te ver gegaan, het voelde helemaal niet goed. Zijn weerstand is alleen maar groter geworden.” (Renee, 15)

Dit is een voorbeeld waarin er een volledig verkeerde aanpak is gebruikt om deze hoogbegaafde jongen weer naar school te krijgen en zit deze jongen nu al een aantal jaar getraumatiseerd thuis.

De toegang tot passend onderwijs zou eenvoudiger moeten zijn geworden sinds de invoering van de wet passend onderwijs. Echter komt uit dit onderzoek dat er hoofdzakelijk negatieve ervaringen bestaan betreffende deze wet.

“Ik vind het op papier een heel mooi idee, en ik snap de gedachte daarachter. Maar eigenlijk is het gewoon een ordinaire bezuinigingsmaatregel, het kan gewoon niet, het is gewoon niet haalbaar.” (Renee, 8,8,15)

Vanuit scholen is er weinig gecommuniceerd over deze wet en de meeste ouders moeten zelf naar de school gaan om meer te weten te komen over hoe het wordt aangepakt op deze school. In het dorp waar de kinderen van Saskia (9) op school zitten, bestaat geen speciale onderwijsvoorziening voor hoogbegaafde kinderen. Zij moet iedere week x uur rijden naar een grote stad om daar haar dochter één ochtend naar een plusklas te laten gaan. Dit is een voorbeeld van een school waar er voor hoogbegaafde kinderen geen passend onderwijs geboden wordt.

Vier respondenten hebben wel een positieve visie op de wet passend onderwijs, waaronder Naomi (6,8): *“...want er zijn dus steeds meer budgetten voor dit soort kinderen, om ook gewoon individuele begeleiding te geven”*. Bij deze respondenten blijkt het vrijkomen van extra budget de hoofdreden van deze positieve kijk op deze wet. Ook zouden hoogbegaafde kinderen hierdoor onder schooltijd naar de Kinderuniversiteit mogen wanneer dit beter is voor de ontwikkeling van het kind. Op de Kinderuniversiteit kunnen kinderen van de basisschool naar lezingen over wat wetenschap inhoud. Deze worden gehouden door professoren op een echte universiteit in een collegezaal.

Het grootste probleem, bij voor- en tegenstanders van deze wet, is de geringe kennis over hoogbegaafdheid die aanwezig is op de scholen. Doordat te weinig kennis aanwezig is, kan een school niet voldoen aan de behoeftes van een hoogbegaafd kind en kan hierdoor geen passend onderwijs bieden. Bovendien valt het van een leerkracht niet te verwachten dat in een klas van meer dan dertig leerlingen hij of zij ieder kind passend onderwijs kan geven. De grote diversiteit aan onderwijsbehoeftes in een klas, kunnen door een leerkracht niet allemaal bevredigd worden.

Door de invoering van de wet passend onderwijs zou de zoektocht voor ouders van hoogbegaafde kinderen naar passend onderwijs gemakkelijker gemaakt moeten worden. De praktijk laat zien dat dit niet veel invloed had op deze zoektocht van ouders uit dit onderzoek. Ouders hebben ieder hun eigen gedachten en argumenten hoe passend onderwijs er voor hun kind uit moet zien. En door het gebrek aan kennis over hoogbegaafdheid binnen scholen kan de wet niet worden uitgevoerd zoals die bedoeld was.

5.5 De verandering in ontwikkeling

Wanneer er passend onderwijs is gevonden is dit in veel gevallen meteen te merken aan de ontwikkeling van het kind, aan met name zijn gedrag. In deze paragraaf zal worden ingegaan hoe de verandering van onderwijs van invloed is op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. Bovendien wordt aandacht besteed aan een eventuele asynchrone ontwikkeling die bij hoogbegaafde kinderen aanwezig kan zijn.

Er bestaan grote verschillen tussen hoogbegaafde kinderen. Het ene kind is meer sociaal dan het andere kind en de ander kan meer sensitief zijn. De kenmerken en behoeftes van een kind spelen hierdoor een belangrijke rol bij het vinden van passend onderwijs, dat om deze reden voor ieder kind verschillend kan zijn. Uit de bevindingen kwam naar voren dat wanneer hoogbegaafde kinderen onderwijs krijgen dat goed aansluit, dit te merken is aan het kind. Doordat kinderen meer worden uitgedaagd op hun eigen niveau, zien veel ouders dat hun kind veranderd.

“Ja, dat boze is opgehouden, nou ja hij is nu gewoon net zo vaak boos als een normaal kind. Hij is niet meer dat hele extreme en ook niet meer de hele dag. Hij gaat nu met plezier naar school, hij is ook met andere kinderen bezig en dat had hij daarvoor helemaal niet. Dus ik zie zeker dat hij sprongen maakt”.
(Merel,7).

Waar het op de oude school leidde tot frustraties, boosheid, onbegrip, lichamelijke en depressieve klachten, veranderen hoogbegaafde kinderen wanneer zij passend onderwijs krijgen. Vooral in de sociaal-emotionele ontwikkeling is dit al snel te merken. Kinderen gaan weer met plezier naar school, komen blij thuis, maken af en toe speelfspraakjes en hebben geen last meer van lichamelijke klachten zoals het continu buikpijn hebben. Veel kinderen bloeien weer op. Daarnaast komen kinderen tot rust, omdat ze eindelijk kunnen laten zien wie ze zijn. *Ik vind het echt super, ik heb weer een zingend mannetje in huis! (Wilma, 5)*

Een ander door de respondenten genoemd voordeel van passend onderwijs is dat zij in contact komen met gelijkgestemden. Anne (12,14): *“Het grootste voordeel denk ik is geweest is dat ze gelijkgestemden hebben gevonden”.* Hierdoor ontwikkelen ze zich ook op sociaalgebied, doordat er meer aansluiting is met andere kinderen. Dit wil niet zeggen dat ieder hoogbegaafd kind op sociaalgebied minder ver ontwikkeld is, echter er zijn kinderen die behoefte hebben om gelijkgestemden in hun omgeving te hebben, met wie ze meer aansluiting hebben. De zoon van Lize (8) heeft er veel baat bij dat hij nu in de klas zit waarin de kinderen

elkaar begrijpen. Naast dat sommige hoogbegaafde kinderen deze behoefte hebben zijn er ook kinderen die het fijn vinden om met kinderen te spelen die ouder zijn dan dat zij zijn. Een voorbeeld hiervan is de zoon van Irene (5). Hij is 5 jaar en zijn beste vriend is ook 5, ze zitten samen op voetbal echter zit hij op een andere school. Op zijn school heeft hij vrienden van 11 jaar, die hem bijvoorbeeld leren schaken. Dit is een voorbeeld dat op sociaalgebied hoogbegaafde kinderen erg van elkaar kunnen verschillen, maar dat passend onderwijs wel invloed heeft op de sociale ontwikkeling van deze kinderen. Voor andere kinderen kan de cognitieve uitdaging door passend onderwijs ervoor zorgen dat ze gelukkiger worden. Saskia (9): *“En voor mijn dochter is het gewoon nu dat ze wel lekker in haar vel zit, dus dat is gewoon goed om het te weten.”*

Na het diagnosticeren van de hoogbegaafdheid en het vinden van passend onderwijs, is de cognitieve ontwikkeling in veel gevallen snel vooruit gegaan. Loes (6,9) merkte dat ook bij haar kinderen:

“Omdat je nu ook nog een dosis extra leert op school. Als je op een gewone school zit, dan ga je gewoon mee met de stroom en blijf je op hetzelfde niveau. Eigenlijk begon het een keer toen ik met mijn dochter en een vriendinnetje Scrabble ging doen en toen dacht ik o, oké ik dacht dat het heel normaal was. Dus ja ik merk dat het verschil heel groot is.” (Loes, 6,9)

Door meer uitdaging in de lesprogramma's of in de plusklas merken de kinderen zelf ook op dat ze hun hersenen meer gaan gebruiken. Een quote van een van de kinderen nadat hij naar de plusklas was geweest was: *“Mam, ik heb vandaag zo hard gewerkt, ik heb echt mijn hersenen gebruikt!”* Dit voorbeeld geeft aan hoeveel het kan schelen voor een kind om uitgedaagd te worden in het onderwijs en hoeveel invloed dit heeft op zijn cognitieve ontwikkeling.

Daarnaast is het verbreden van de kennis van deze kinderen van grote invloed op hun cognitieve ontwikkeling. Bijvoorbeeld het bezoeken van musea of het lezen van informatieve boeken is voor hoogbegaafde kinderen iets waarbij zij zichzelf kunnen uitdagen om moeilijke dingen uit te zoeken of te doen. Een voorbeeld is de zoon van Willem (14) die een werkstuk moest maken en presenteren.

“Dus hij had bedacht dat hij dat wel in het Japans wilde doen, want daar wist hij nog niks vanaf en daar wilde hij toch wel eens wat meer over weten. Dus hij

ging een werkstuk maken met iets van morfologie in Japan, dat ging hij schrijven in het Engels en presenteren in het Duits.” (Willem, 14)

Dit voorbeeld geeft aan dat dit kind zelf de uitdaging opzoekt die hij nodig heeft. Voor andere hoogbegaafde kinderen hoeft dit niet op deze manier te werken, want er zijn zeven kinderen in dit onderzoek die faalangst hebben. Zij beginnen niet aan een werkje of opdracht, voordat zij zeker weten dat ze het kunnen. Net als de zoon van Pieter (9) die niet wilde fietsen, totdat hij op een dag zei: *Pap, kan je mijn zijwieltjes eraf halen? Ik ga namelijk fietsen!* Zijn vader heeft hem een duwtje gegeven en hij fietst weg. Omdat hij wist dat hij kon fietsen zonder zijwieltjes, durfde hij het aan.

Bij hoogbegaafde kinderen kan het zo zijn dat hun zelfbeeld is gebaseerd op hun cognitieve vermogen. Omdat zij altijd de slimste in de klas zijn of zijn geweest, weten zij dat dit hun sterke kant is. Dit hoeft niet problematisch te zijn. Het kan voor problemen zorgen wanneer een kind in een klas komt waarbij ieder kind heel slim is. Bijvoorbeeld bij voltijd hoogbegaafden onderwijs of een plusklas merken zij dat ze niet meer de slimste zijn. Dit kan er voor zorgen dat hun zelfbeeld daalt. Dit is gebeurd bij de zoon van Renee (15). Hij is onder andere om deze reden zwaar depressief geworden en durft hij de deur niet meer uit. Door onderwijs te krijgen dat past bij hoogbegaafde kinderen, leren deze kinderen tevens hoe ze moeten leren. Als een kind alles vanzelf kan, leert het niet hoe hij moet leren of bijvoorbeeld woordjes moet stampen. Dit is voor veel hoogbegaafde kinderen namelijk iets dat zij niet zo goed kunnen. Celine (11) is zelf actie gaan ondernemen:

“Dus toen zijn we begin juli begonnen met thuis rekenen, ik dacht nou ik ben zelf ook slim genoeg en nou dan gaan we het thuis doen. En gaan we ook kijken wat er mis gaat en wat ze nodig heeft.” (Celine, 11)

Op de andere vakken blinkt haar dochter wel uit en op deze manier probeert Celine haar dochter op het goede niveau van rekenen te krijgen.

Er zijn in dit onderzoek vier van de zeventwintig kinderen die een asynchrone ontwikkeling hebben. Waar de asynchronie in de ontwikkeling ligt verschilt per kind. In dit onderzoek loopt het kind meestal cognitief voor maar motorisch wat achter. Bijvoorbeeld bij de zoon van Guusje (7), hij krijgt bij zijn nieuwe school extra gymles om zo zijn motorische achterstand wat bij te trekken. De meeste respondenten maken zich hier niet zo druk om, omdat het uiteindelijk wel bij zal trekken. Passend onderwijs kan invloed hebben op het bijtrekken van een asynchrone ontwikkeling.

Uit bovenstaande kan afgeleid worden hoe belangrijk onderwijs dat past bij de behoefte van een kind is voor zijn ontwikkeling. En niet alleen dat passend onderwijs invloed heeft op de cognitieve ontwikkeling van een kind, echter vooral de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind gaat vooruit. Het kind speelt hierbij een belangrijke rol, aangezien het gaat om zijn ontwikkeling die vooruit gaat. Veel ouders geven aan dat de zoektocht het meer dan waard was, omdat ze eindelijk weer een vrolijk kind in huis hebben, dat het weer leuk vindt om naar school te gaan.

5.6 Dilemma's voor ouders

Wat centraal stond in de interviews zijn de vele dilemma's waar ouders mee te maken krijgen in het proces van het vinden van geschikt onderwijs voor hun kind. Iedere ouder wil het beste voor zijn kind, maar welke manier van onderwijs zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het kind het meest optimaal is? Is het een verstandige beslissing als je een kind naar een andere school laat overstappen? Hoe komen ouders erachter welke school het beste is voor hun kind? Al deze beslissingen moeten worden genomen in het belang van het kind. Met ontwikkeling wordt ook hier niet alleen de cognitieve ontwikkeling bedoeld, maar ook de sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling.

De meeste ouders hebben een soort schroom om over de hoogbegaafdheid van hun kind te praten, want veel mensen zien hoogbegaafdheid als een luxeprobleem. Wilma: (10,5): *"...maar ouders hebben überhaupt altijd al een soort schroom om toe te geven dat hun kind misschien wel slimmer dan de rest is."* Dit kan er bij ouders voor zorgen dat ze zich onbegrepen voelen. Juist het praten met andere ouders van hoogbegaafde kinderen heeft bij veel respondenten gezorgd voor steun in de zoektocht, maar ook het gevoel dat iemand hen eindelijk begrijpt.

"Maar in de tijd dat we er zo mee in onze maag zaten, was het wel heel fijn dat we contact konden hebben met andere ouders. Dan voel je je toch gesteund. Ik weet nog wel toen ik voor het eerst belde met iemand van Pharos, dat ik toen eigenlijk heb zitten janken aan de telefoon. Hij begreep het met een half woord en ja, precies de goede vragen stelde. Ik schiet er nu weer van vol!" (Gausje, 7)

In gesprek met een andere ouder van een hoogbegaafd kind bijvoorbeeld via verenigingen voor hoogbegaafden is er geen schroom, terwijl deze vaak wel op het schoolplein bestaat wanneer er andere ouders naast staan. Deze schroom ervaren niet alle ouders, er zijn enkele

respondenten die juist het onderwerp hoogbegaafdheid zoveel mogelijk onder de aandacht willen brengen. Willem (10,15) ziet het voor hem als een soort zendelingsdrang om het onderwerp hoogbegaafdheid meer onder de aandacht te brengen. Terwijl zijn vrouw er juist veel minder over wil praten. Hieruit blijkt dat het per ouder kan verschillen in hoeverre ze vrijuit willen praten over de hoogbegaafdheid van het kind.

Waar ook veel ouders tegenaan liepen was het gebrek aan kennis en middelen op scholen over hoogbegaafdheid. Dit zorgde voor onbegrip bij ouders, waardoor ouders het heft in eigen handen hebben genomen. Ouders gaan zich zelf zetten in om het onderwijs voor hun kind te verbeteren. Bijvoorbeeld door het opzetten van een plusklas of het proberen te regelen dat er een plusklas komt in de buurt. Ouders die verenigingen opstarten voor ouders van hoogbegaafde kinderen, om hun ervaringen te kunnen delen en elkaar tips te geven. Hierin is duidelijk een belangrijke rol te zien voor ouders en scholen.

De dilemma's waar ouders mee kunnen kampen slaan niet alleen op de omgeving van het kind, maar ook op de manier waarop zij het kind moeten benaderen. Ouders kunnen moeite hebben met de manier waarop zij antwoord moeten geven op alle vragen die hun kind stelt.

“Dat vind ik nog het moeilijkst het overschatten en het onderschatten. Hij stelt een vraag, waar ik het antwoord op weet, maar waar ik bij mezelf afvraag van: Moet hij dit nou weten? Hoe belangrijk is het dat hij dat antwoord al weet? Hoe sociaal moeten we hem maken? Terwijl ik geen zin hem om te gaan liegen...” (Irene, 5)

De meeste ouders kiezen er uiteindelijk toch voor om hun kind alles te vertellen, want veel kinderen hebben daarnaast een groot rechtvaardigheidsgevoel. Zij hechten een groot belang aan rechtvaardigheid en vinden dus dat er niet mag worden gelogen en houden zich strikt aan de regels.

Concluderend kunnen ouders verschillende dilemma's ervaren wanneer zij een hoogbegaafd kind hebben. Uiteindelijk vinden de meeste ouders hier hun eigen weg in. Ieder vindt op zijn eigen manier uit wat goed is voor hun eigen kind en op welke manier hun kind zich het beste kan ontwikkelen. De behoefte om te praten met andere ouders van hoogbegaafde kinderen kan ervoor zorgen dat ouders beter om kunnen gaan met de dilemma's die ze tegenkomen en elkaar daarmee helpen waar nodig.

6. Conclusie

6.1 Beantwoording hoofdvraag

De vraag die in dit onderzoek leidend was luidt: Hoe zien ouders van hoogbegaafde kinderen de rol van passend onderwijs voor de ontwikkeling van hun kind. Aan de hand van bovengenoemde resultaten zal in dit hoofdstuk antwoord gegeven worden op deze hoofdvraag.

De cognitieve ontwikkeling bij de hoogbegaafde kinderen, die zijn meegenomen in dit onderzoek, valt onder te verdelen in twee perioden. De eerste periode is de cognitieve ontwikkeling van een hoogbegaafd kind voor het vinden van passend onderwijs en de tweede periode is de cognitieve ontwikkeling na het vinden van passend onderwijs. Ouders ervoeren namelijk een vooruitgang in de cognitieve ontwikkeling van hun kind wanneer het was overgestapt naar onderwijs dat past bij de behoeften van het kind. Hoewel ieder kind verschillend is, blijkt uit de ervaringen van de ouders dat wanneer hun kind wordt uitgedaagd op school en met plezier naar school gaat, dat dit positieve invloed heeft op de cognitieve ontwikkeling. Deze ervaringen van ouders komen overeen met de uitkomsten van het onderzoek van Matthews en Dai (2014), waaruit naar voren kwam dat wanneer kinderen het leuk vinden om te leren ze zich cognitief beter ontwikkelen. In de eerste periode hebben veel ouders de voorsprong in de cognitieve ontwikkeling van hun kind wel gezien, maar niet in alle gevallen werd dit meteen gerelateerd aan hoogbegaafdheid. De ervaring van het verschil in cognitieve ontwikkeling met leeftijdsgenoten is in overeenstemming met het onderzoek van Winebrenner (2000) en Hettinger en Car (2003), die in hun onderzoeken aangetoond hebben dat er cognitieve verschillen bestaan tussen hoogbegaafde kinderen en leeftijdsgenoten die niet hoogbegaafd zijn. Daarnaast kwam uit de ervaringen van ouders naar voren dat sommige kinderen in de eerste periode zijn gaan onderpresteren. Deze kinderen zijn zich gaan aanpassen aan de normen van de klas zodat ze niet meer opvielen. Onderpresteren is een kenmerk van hoogbegaafde kinderen, dit is in lijn met bevindingen van Mooij (2007). Echter het onderpresteren is weggaan wanneer kinderen passend onderwijs kregen. Dit wil niet zeggen dat kinderen van de ene op de andere dag niet meer zijn gaan onderpresteren, dit is een geleidelijk proces. Uit de ervaringen van ouders kan geconcludeerd worden dat cognitieve ontwikkeling van een hoogbegaafd kind kan stagneren wanneer het geen passend onderwijs krijgt. Echter wanneer een hoogbegaafd kind passend onderwijs krijgt heeft dit positieve invloed op zijn cognitieve ontwikkeling. Uitdaging op het niveau van het kind zorgt ervoor dat een kind zich cognitief verder kan ontwikkelen.

Ook in de ervaringen van ouders over de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind zijn er twee periodes te onderscheiden. De eerste periode waarin een kind nog geen passend onderwijs kreeg en de tweede periode waarin een kind wel passend onderwijs krijgt. De eerste periode wordt bij veel kinderen gekenmerkt door het niet begrepen voelen, altijd anders zijn dan anderen, geen aansluiting hebben met klasgenoten, boosheid, frustratie en lichamelijke klachten. Onderwijs dat niet past bij de behoefte van het kind kan negatieve invloed hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind, tevens komt dit overeen met de onderzoeken van Mooij (2007) en van Yeung (2014). Daarnaast was bij enkele kinderen in dit onderzoek een duidelijke doodwens aanwezig. Hier is in de literatuur nauwelijks informatie over te vinden. Onderzoek van Morawska en Sanders (2008) toont aan dat de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen niet verschilt met kinderen die niet hoogbegaafd zijn. In dit onderzoek zijn hoogbegaafde kinderen en kinderen die niet hoogbegaafd zijn niet met elkaar vergeleken. Wel kwam naar voren dat de sociaal-emotionele ontwikkeling van veel hoogbegaafde kinderen voordat ze passend onderwijs krijgen, zich niet optimaal kan ontwikkelen. Ouders lieten weten dat er een grote verandering plaats heeft gevonden in de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind wanneer het passend onderwijs kreeg. Boosheid en frustratie van kinderen is geleidelijk weggegaan. Kinderen zijn weer blij, maken speelaafspraken en voelen zich meer zelfverzekerd. Deze bevindingen kwamen overeen met het onderzoek van Matthews en Dai (2014). Wanneer kinderen passend onderwijs kregen is dit van positieve invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind. In de 'big-fish-little-pond' theorie van Marsh (1987; aangehaald in Dai, Rinn & Tan, 2012) werd gesteld dat het zelfbeeld van kinderen beter is wanneer kinderen in een klas zitten waar het gemiddelde niveau lager is dan hun eigen niveau. In dit onderzoek was dat bij één kind het geval. Bij enkele kinderen was er al op jonge leeftijd duidelijk dat er sprake was van hoogbegaafdheid waardoor er geen onderscheid gemaakt kon worden in de periode voor en na het vinden van passend onderwijs. Deze kinderen hebben van begin af aan onderwijs gekregen dat bij hen past. Concluderend kan gesteld worden dat volgens ouders van hoogbegaafde kinderen de overstap naar passend onderwijs een positieve invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen.

In de ervaringen van ouders wat passend onderwijs inhoudt is geen eensgezind antwoord te onderscheiden. Dat er geen overeenstemming bestaat over wat passend onderwijs is komt door verschillende aspecten; ieder kind heeft andere onderwijsbehoeften, ouders hebben verschillende wensen en het aanbod van passend onderwijs in de omgeving en de

huidige school spelen ook mee. De combinatie tussen het onderwijsaanbod, de onderwijsbehoeften van het kind en de wensen van de ouders bepalen uiteindelijk welk soort onderwijs passend is voor het kind. In dit onderzoek worden vier soorten onderwijs als passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen gezien: regulier onderwijs met een plusklas, voltijd hoogbegaafden onderwijs, privé onderwijs en Onderwijs voor een Nieuwe Tijd. Deze vormen van onderwijs komen gedeeltelijk overeen met de vormen die Van de Meulen et al. (2014) benoemen in hun onderzoek. Privé onderwijs en Onderwijs voor een Nieuwe Tijd zijn twee onderwijsvormen die niet in hun onderzoek voorkomen, maar wel uit de resultaten van dit onderzoek naar voren kwamen. Ouders hebben verschillende redenen om te kiezen voor een bepaalde soort onderwijs. Een reden dat ouders ervoor kiezen dat hun kind in het regulier onderwijs blijft is dat hun kind moet leren omgaan met kinderen die niet hoogbegaafd zijn. Echter de voornaamste reden dat ouders ervoor kiezen dat hun kind naar voltijd hoogbegaafden onderwijs gaan is het vinden van gelijkgestemden en de top-down manier van lesgeven. Dit komt overeen met het onderzoek van Carrière (2011) naar de manier van denken van hoogbegaafde kinderen die anders is dan bij kinderen die niet hoogbegaafd zijn, waardoor zij op een andere manier les zouden moeten krijgen. De keuze van ouders om hun kind naar Onderwijs voor een Nieuwe Tijd te sturen wordt grotendeels bepaald doordat kinderen op deze scholen op hun iPad in hun eigen tempo kunnen werken. En ten slotte heeft één gezin voor privé onderwijs gekozen met als reden de individuele begeleiding die ze op die school krijgen en het jaarlijkse ontwikkelingsplan dat wordt geschreven voor ieder kind. Aan de hand van bovenstaande redenen kan geconcludeerd worden dat er een grote verscheidenheid bestaat aan wat ouders zien als passend onderwijs voor hun hoogbegaafde kind, omdat er verschillende aspecten meespelen in het besluit wat passend onderwijs is.

Uit de ervaringen van de ouders kwam naar voren dat er grotendeels negatieve ervaringen bestaan over de wet passend onderwijs. Bij docenten komt een te grote druk te liggen om ieder kind in een klas passend onderwijs te kunnen bieden. Het zag er mooi uit op papier, maar de uitwerking is niet haalbaar volgens ouders. Het is vooral een bezuinigingsmaatregel en door een gebrek aan kennis bij leerkrachten is het organiseren van passend onderwijs voor ieder kind niet haalbaar. Het gebrek aan kennis binnen het onderwijs wordt tevens naar voren gebracht door De Boer, Minnaert en Kamphof (2013). Zij indiceren dat door gebrek aan kennis er een verminderde kwaliteit van onderwijs ontstaat voor hoog- en laagbegaafden. Enkele ouders waren wel positief over deze wet, doordat er meer geld vrij komt voor extra middelen voor hoogbegaafde kinderen. De wet passend onderwijs heeft bij de

gezinnen die mee hebben gedaan aan dit onderzoek weinig bijgedragen aan het vinden van passend onderwijs.

Tot slot kan geconcludeerd worden dat volgens ouders van hoogbegaafde kinderen het van groot belang is passend onderwijs te bieden aan hoogbegaafde kinderen, omdat dit ervoor zorgt dat zij cognitief en sociaal-emotioneel zich op de beste manier kunnen ontwikkelen. Ouders, het onderwijs en het kind zelf spelen een grote rol in de ontwikkeling van het kind. Passend onderwijs zorgt ervoor dat de sociaal-emotionele ontwikkeling wordt bevorderd waardoor kinderen weer vrolijk worden. Het vinden van gelijkgestemden heeft tevens een positieve invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. Maar ook de cognitieve ontwikkeling gaat vooruit wanneer zij passend onderwijs krijgen. Kinderen worden meer uitgedaagd waardoor zij zich kunnen ontwikkelen op alle fronten. Daarbij is het van belang voor de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind om vroegtijdig hoogbegaafdheid te kunnen diagnosticeren, zodat zij zo vroeg mogelijk onderwijs krijgen dat bij hen past waardoor hun ontwikkeling het meest wordt bevorderd en de kans op onderpresteren wordt verkleind. Een toename in de kennis over hoogbegaafdheid, kan ervoor zorgen dat er eerder gesignaleerd kan worden, waardoor hoogbegaafde kinderen sneller onderwijs kunnen krijgen dat bij hen past. Passend onderwijs speelt immers een aanzienlijke rol in de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen.

6.2 Discussie

Door het interdisciplinaire karakter is dit onderzoek een meerwaarde voor het wetenschappelijke debat omtrent passend onderwijs en de invloed hiervan op de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen. Door de interdisciplinaire benadering is dit onderwerp belicht vanuit verschillende invalshoeken, waardoor diverse disciplines zoals onderwijskunde, psychologie en sociologie met elkaar geïntegreerd zijn. Dit heeft onder andere een compleet inzicht van het concept 'ontwikkeling' gegeven. Tevens draagt dit onderzoek bij aan het wetenschappelijke debat rond dit onderwerp doordat er een lacune bestond in de literatuur over de persoonlijke ervaringen van ouders van hoogbegaafde kinderen over de ontwikkeling van hun hoogbegaafde kind.

Een kanttekening die bij dit onderzoek geplaatst moet worden, is bij de respondenten die mee hebben gedaan aan dit onderzoek. Zij zijn bijna allemaal lid of lid geweest van een vereniging voor hoogbegaafden. Ouders die niet lid zijn van een dergelijke vereniging hebben hierdoor minder kans gehad om mee te doen aan dit onderzoek. Dit kan van invloed zijn

geweest op de uiteindelijke resultaten, want deze ouders zouden andere ervaringen kunnen hebben. Voor vervolgonderzoek is het aan te raden om ook via andere wegen respondenten te werven. Bijvoorbeeld door bij voltijd hoogbegaafdenscholen langs te gaan en via deze weg in contact te komen met ouders van hoogbegaafde kinderen.

Tevens kan nog een kanttekening geplaatst worden bij dit onderzoek, aangezien er geen respondenten uit het noorden en het zuiden van Nederland hebben meegedaan aan dit onderzoek. De respondenten komen uit de Randstad, midden-Nederland en het oosten van het land. Dit zou een vertekening in de resultaten kunnen geven doordat ouders uit het noorden en het zuiden van Nederland andere ervaringen kunnen hebben. Het is mogelijk dat daar meer kennis over hoogbegaafdheid bestaat waardoor hoogbegaafdheid sneller gediagnostiseerd kan worden. Daarenboven is het mogelijk dat het faciliteren van passend onderwijs in deze regio's beter geregeld is. Daarom is het van belang ook deze delen van Nederland mee te nemen in vervolgonderzoek, zodat er een beeld van ervaringen van ouders over heel Nederland gevormd kan worden.

Het is om bovenstaande redenen van belang vervolgonderzoek te doen naar wat de invloed van passend onderwijs is op de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen, maar ook naar wat passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen precies moet inhouden. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen hoe de wet passend onderwijs zich ontwikkelt in de komende jaren. Hoe deze wet georganiseerd wordt en of er meer kennis over hoogbegaafdheid zal zijn in scholen. Om de effectiviteit van de wet passend onderwijs te verhogen, wordt er aanbevolen om meer te investeren in bijscholing van leerkrachten over hoogbegaafdheid. Een toename van kennis over dit onderwerp zal ervoor zorgen dat hoogbegaafdheid eerder gesignaleerd kan worden, waardoor deze kinderen op jonge leeftijd het onderwijs kunnen krijgen dat bij hen past. Bovendien is het van belang de ervaringen van ouders mee te nemen in het vormen van beleid, aangezien voor ouders de ontwikkeling van hun kind het best zichtbaar is. Uiteindelijk heeft dit grote invloed op de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind.

6.3 Evaluatie

Van begin af aan is dit onderzoek een groot leertraject geweest. Het vinden van een onderwerp vond ik lastig, desalniettemin ben ik nog steeds blij met het onderwerp dat ik heb gekozen. Ik ben erachter gekomen dat hier mijn interessegebied ligt en zou graag meer met dit onderwerp willen doen.

Het lastigste vond ik het vinden van passende literatuur door het interdisciplinaire karakter van dit onderzoek. Dit heeft ervoor gezorgd dat er veel gesleuteld moest worden aan het theoretisch kader. Door af en toe een gesprek met mijn begeleider te hebben, ben ik er uiteindelijk uitgekomen.

Nadat ik een 'go' voor mijn onderzoeksvoorstel had gekregen, ben ik het onderzoek in een sneltreinvaart doorlopen. Binnen vier weken waren alle zestien interviews uitgevoerd en een week later was ook alles getranscribeerd. Het coderen daarna heeft wat meer voeten in de aarde gehad, doordat ik op een zeer creatieve manier (met post-its en kleurtjes) ieder interview heb geanalyseerd. Ook met het typen van de resultaten en de conclusie heb ik wat moeite gehad om alles op papier te krijgen. Tijdens dit scriptieproces heb ik geleerd dat wanneer ik iets interessant vind ik mij daar volledig in kan storten met veel discipline. Ik heb geleerd dat ik door gedrevenheid meer uit mijzelf kan halen. Uiteindelijk ben ik zeer tevreden over hoe het hele onderzoekstraject is verlopen.

7. Literatuurlijst

- As, N.M.C. (1999). *Family functioning and child behavior problems*. (diss.) Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Bain, S.K., Choate, S.M., & Bliss, S.L. (2006). Perceptions of developmental, social and emotional issues in giftedness: are they realistic? *Roeper Review*, 29(1), 41-48.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Carrière, R. (2011). Hoogbegaafde kinderen. *JSW*, 9, 5-9.
- Clark, B. (1997). Social ideologies and gifted education in today schools. *Peabody Journal of Education*, 72, 81-100.
- De Boer, G.C., Minnaert, A.E.M.G., & Kamphof, G. (2013). Gifted education in the Netherlands. *Journal of the Education of the Gifted*, 36(1), 133-150.
- Dekker, S., Van Balkom, J., De Kleuver, K., Reitsma, M., Schipper, A., De Beer, K., & De Jager, E. (2014). Passend onderwijs. *Zorg Primair!*, 3, 2-26.
- De Winter, M. (2004). Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in het algemeen belang. *Wetenschappelijke raad voor het Regeringsbeleid*, 1, 2-67.
- Driessen, G., Mooij, T., & Doesborgh, J. (2007). *Hoogbegaafdheid van leerlingen in het primair onderwijs: ontwikkeling en samenhang met kenmerken van thuis, de groep en school*. Nijmegen: ITS.
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of arab gifted adolescent. *Gifted child quarterly*, 48(4), 275-288.
- Grolnick, W., & Slowiacek, M. (1994). Parents' involvement in children's schooling: a multidimensional conceptualization and motivation model. *Child Development*, 65, 237-252. Aangehaald in: Warner, C.H. (2010). Emotional safeguarding: exploring the nature of middle-class parents' school involvement. *Sociological Forum*, 25(4), 703-724.
- Harp, J., & Richer, S. (1969). Sociology of education. *Review of Educational Research*, 39(5), 671-694.

- Hettinger, H., & Car, M. (2003). Cognitive development in gifted children: toward a more precise understanding of emerging differences in intelligence. *Educational Psychology Review, 15*(3), 215-246).
- Kieboom, T. (2015). *Hoogbegaafd: als je kind (g)een einstein is*. Uitgeverij Lannoo.
- Kooijman-van Thiel, M.B.G.M. (2008). Hoogbegaafd. *Dat zie je zó*, 3, 2-7.
- Lamont, R.T. (2012). The fears and anxieties of gifted learners. *Gifted Child Today, 35*(4), 271-276.
- Marsh, H.W. (1987). The big-fish-little-pond effect on academic self-concept. *Journal of Educational Psychology, 79*, 280-295. Aangehaald in: Dai, D.Y., Rinn, A.N., & Tan, X. (2012). When the big fish turns small: effects of participating in gifted summer programs on academic self-concepts. *Journal of Advanced Academics, 24*(1), 4-26.
- Massé, L. (2001). Direction of gifted education in the first decade of the 21ste century: a step back, continuity, and new directions. *The Journal of Secondary Gifted Education, 7*(3), 170-173.
- Matthews, D.J., & Dai, D.Y. (2014). Gifted education: changing conceptions, emphases and practice. *International Studies in Sociology of Education, 24*(4), 335-353.
- Matthews, M.S., Ritchotte, J.A., & Jolly, J.L. (2014). What's wrong with giftedness? Parents' perceptions of the giftedness. *International Studies in Sociology of Education, 24*(4), 372-393.
- Metin, N. (1999). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Özaşama Press. Aangehaald in: Oğurlu, Ü., & Çetinkaya, Ç. (2012). Identification of preschool gifted children characteristics based on parents' observations. *The Online Journal of Counselling and Education, 1*(3), 1-17.
- Messing, C., & Bouma, G. (2011). Invoering passend onderwijs: een complexe en ingrijpende operatie. *JeugdenCo (3)*, 24-34.
- Mooij, T. (2007). Ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen en schoolse kenmerken. *Kind en adolescent, 28*, 167-172.

- Mooij, T., Hoogeveen, L., Driessen, G., Van Hell, J., & Verhoeven, L. (2007). Succescondities voor onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen: eindverslag van drie deelonderzoeken. *Radboud Universiteit Nijmegen*.
- Morawska, A., & Sanders, M.R. (2008). Parenting gifted and talented children: what are the key child behavior and parenting issues? *The Royal Australian and New Zealand College of Psychiatrists*, 42, 819-827.
- Nauta, N., & Corten, F. (2002). Hoogbegaafden aan het werk. *TBV*, 10, 343-346.
- Oğurlu, Ü., & Çetinkaya, Ç. (2012). Identification of preschool gifted children characteristics based on parents' observations. *The Online Journal of Counselling and Education*, 1(3), 1-17.
- Pickel, L. (2011). Parent perceptions of preadolescent giftedness and self concept. *PCOM Psychology Dissertations*.
- Renzulli, J.S. (1978). What makes giftedness?: reexamining a definition. *The Phi Delta Kappan*, 60(3), 180-184.
- Renzulli, J.S. (2005). The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity. In R. I. Sternberg and J. E. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness* (2nd ed.; pp. 246-279). New York: Cambridge University Press.
- Robinson, N.M. (1993). *Parenting the very young gifted child*. Storrs, CT: National Research Center on the Gifted and Talented.
- Rotigel, J.V. (2003). Understanding the young gifted child: guidelines for parents, families and educators. *Early Childhood Education*, 30 (4), 209-214.
- Silverman, L.K. (1997). The construct of asynchronous development. *Peabody journal of education*, 72, 36-58.
- Van Boxtel, H.W., & Mönks, F.J. (1992). General, social and academic self-concepts of gifted adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 21(2), 169-186.
- Van der Aa, E., & Keultjes, H. (2015, 9 april). Talent slimme leerlingen wordt niet genoeg benut. *Algemeen dagblad*.

- Van der Meulen, R.T., Van der Bruggen, C.O., Spilt, J.T., Verouden, J., Berkhout, M., & Bögels, S.M. (2014). The pullout program of day a week school for gifted children: effects on social-emotional and academic functioning. *Child Youth Care Forum, 43*, 287-314.
- Warner, C.H. (2010). Emotional safeguarding: exploring the nature of middle-class parents' school involvement. *Sociological Forum, 25*(4), 703-724.
- Winebrenner, S. (2000). Gifted students need an education, too. *Educational leadership, 58*(1), 52-56.
- Yeung, R. (2014). Gifted education: Robin Hood or the sheriff of Nottingham? *Education and Urban Society, 46*(7), 798-825.

Bijlagen

Bijlage 1: Operationaliseringschema

Concept	Dimensie	indicator
<p><u>Hoogbegaafde ontwikkeling</u></p> <p>Definitie: <i>de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van een kind waarbij is vastgesteld dat dit kind hoogbegaafde is aan de hand van een test.</i></p>	<p>Cognitieve ontwikkeling</p>	<p>Interesse in onderwerpen die niet passen bij de leeftijd.</p> <p>Al kunnen lezen voordat het geleerd is hoe je moet lezen.</p> <p>Ongewoon goed geheugen</p> <p>Grote concentratieboog</p> <p>Creatief</p> <p>Wiskundige vaardigheden</p> <p>Redeneer vaardigheden</p> <p>Veel vragen stellen</p> <p>Snel en vroeg leren</p> <p>Taalvaardigheid</p> <p>Grote verbeelding</p> <p>Vroegtijdig lezen en schrijven</p>
	<p>Sociaal-emotionele ontwikkeling</p>	<p>Toont het kind empathie?</p> <p>Vriendjes?</p> <p>Leeftijd vriendjes</p> <p>Leider of een volger</p> <p>Snel en effectief</p> <p>Is het kind sensitief</p> <p>Houdt het ervan om onafhankelijk te werken?</p> <p>Zelfvertrouwen</p> <p>Loyaal met regels</p> <p>Perfectionistisch</p> <p>Ontwikkeld gevoel voor humor</p> <p>Verantwoordelijk</p> <p>Sensitief</p>

	Passend onderwijs	Regulier onderwijs Speciaal onderwijs Extra vakken volgen Wet 'passend onderwijs' Versneld onderwijssysteem doorlopen Blijven zitten Wisselen van school Capaciteiten van docenten
--	-------------------	---

Bijlage 2: Onderzoeksinstrument

Algemene informatie

- Hoe zou u uw gezin omschrijven?
- Zijn al uw kinderen hoogbegaafd?
- Bent u zelf en/of is uw partner hoogbegaafd?
- Wanneer begonnen bij u de vermoedens dat uw kind(eren) hoogbegaafd zijn?
- Hoe zijn deze vermoedens ontstaan?
- Had uw kind het zelf ook door?
- Wat voor soort onderwijs volgt uw kind op dit moment? Heeft het op een andere school gezeten hiervoor?
- Hoe ervaart uw kind het om hoogbegaafd te zijn?
- Wat was uw reactie toen u hoorde dat uw kind hoogbegaafd is?
- Merkt u dat er anders tegen u kind wordt gedaan omdat hij/zij hoogbegaafd is?
- Ervaart u buiten school dat uw kind hoogbegaafd is? Tijdens sport? Is dit van invloed
- Hoe ziet u de ontwikkeling van uw kind?
- Label hoogbegaafdheid, hoe gaat u daarmee om?

Cognitieve ontwikkeling

- Hoe oud was uw kind toen het kon lezen/rekenen/schrijven?
- Hoe ervaart u de cognitieve ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen?
- Ervaart u verschillen met kinderen die niet hoogbegaafd zijn?
- Wat is een vaardigheid die uw kind het beste kan?
- Wat is volgens u specifiek een kenmerk voor een hoogbegaafd kind?
- Waar ligt de interesse van uw kind?
- Hoe zou u het geheugen van uw kind willen omschrijven?
- Kan uw kind zich goed concentreren?
- Hoe merkt u de creativiteit van uw kind?
- Redeneer vaardigheden
- Stelt uw kind veel vragen?
- Hoe zou u de taalvaardigheid van uw kind willen omschrijven?

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- Ervaart u dat de hoogbegaafdheid van uw kind van invloed is op zijn sociale leven?
- Toont het kind empathie?
- Ervaart u dat er op sociaalvlak verschillen zijn tussen kinderen die hoogbegaafd zijn en kinderen die dit niet zijn?
- Hoe ervaart u de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen?
- Heeft uw kind vriendjes?
- Welke leeftijd zijn deze vriendjes?
- Zou u uw kind als een leider of als een volger omschrijven op school?
- En bij sportclub/vereniging?
- Hoe zou u de communicatievaardigheden van een hoogbegaafd kind omschrijven?
- Wat is volgens u het algemene beeld dat hoogbegaafde kinderen van zichzelf hebben?
- Houdt uw kind ervan om onafhankelijk te werken?
- Wat voor type kind is uw kind?
- Is uw kind meer ingetogen of juist meer een grappenmaker?

Passend onderwijs

- Welke vorm van onderwijs volgt uw kind op dit moment?
- Heeft uw kind naast deze school, ook nog op andere scholen gezeten?
- Bent u tevreden met de school waar uw kind op dit moment op zit?
- Hoe wordt er met hoogbegaafdheid van uw kind op deze school omgegaan?
- Wat denk u dat het belang is van passend onderwijs voor de ontwikkeling van uw kind?
- Krijgt uw kind op dit moment passend onderwijs naar uw mening?
- Hoe zou u passend onderwijs specifiek voor uw kind willen omschrijven?
- Hoe ervaart u de manier waarop passend onderwijs wordt gevonden in Nederland?
- De wet op passend onderwijs, kent u deze?
- Heeft u er al iets van gemerkt?
- Wat verwacht u van de wet passen onderwijs?

Afsluiting

- Heeft u nog dingen die u wilt vertellen?

Bijlage 3: Codeerschema

Open codering	Axiale codering	Selectieve codering
Begaafdheid ouders	Genetisch component	Rol van de ouders
Carrière ouders		
Stappen die ouders ondernemen voor de diagnose - Gesprekken op school - Zelf informatie verzamelen	Assertiviteit ouders	
Zoektocht van de ouders naar passend onderwijs - School wissel - Zelf inzetten voor hoogbegaafden onderwijs - Oude school gebleven		
Beeld over hoogbegaafdheid	Ervaringen van ouders	
Beeld over het label van hoogbegaafdheid		
Reactie van school	Capaciteiten binnen de school	
Beleid op school - Plusklas - Versnellen		
Leerkrachten		
Soort school - Regulier onderwijs met plusklas - Voltijd hoogbegaafden onderwijs - Onderwijs voor een Nieuwe Tijd - Privé onderwijs	Diversiteit in wensen voor een school	
Wet op passend onderwijs - Te weinig kennis - Meer geld komt vrij		
Visie op wat passend onderwijs is		
Eerste tekenen hoogbegaafdheid		Rol van het kind

- Positieve ervaringen - Positieve ervaringen met negatieve gevolgen - Negatieve ervaringen	Kenmerken hoogbegaafdheid	
Andere symptomen hoogbegaafdheid - Groot rechtvaardigheidsgevoel - Vragen stellen - Fixed mindset - Een spons zijn die continu informatie wil		
Interesses		
Creativiteit	Reactie van het kind	
Gedrag		
Reactie van het kind op school voor de diagnose		
IQ-test	Diagnose	
Angsten - Faalangst - Bang voor school - Bang voor nieuwe omgevingen	Mogelijke bijkomstigheden	
Andere aandoeningen - Hoog sensitiviteit - Asperger - Dyslexie - Eetbuien		
Motoriek	Ontwikkeling van het kind	
Sociaal-emotioneel		
Sociaal		
Cognitief		
Asynchrone ontwikkeling		